

EĞİTİM (BİLİMLERİ)* FAKÜLTESİNİN KURULUŞU ÜZERİNE

Prof. Dr. Cemal MIHÇIOĞLU

Bu yazıda, Ankara Üniversitesine bağlı olarak 1965 yılında öğretime açılan Eğitim Fakültesi'nin 1964 yılında yapılan –benim de doğrudan doğruya katıldığım– ön kuruluş çalışmalarına ilişkin gözlemlerimle düşüncelerimi açıklamak istiyorum. Böyle bir yazı yazmaktaki amacım, bir yandan ilerde bu öğretim kurumunun tarihini yazacaklara başka yerde üzerinde pek bilgi bulamayacaklarını sandığım bir kuruluş aşamasını aydınlatabilecek ilk elden bilgiler vermek, bir yandan da bu çalışmalar sırasında dile getirilen görüşleri bugün de ilgililere ışık tutabilecek bir çeşit belge olarak onların incelemesine sunmaktır. Bu vesileyle bugüne değin hiçbir yerde yayımlanmayan, bundan sonra da olsa o dönemi yaşayanlardan belge saklamak alışkanlığında olan bir iki kişinin çoktan unutulmuş tozlu dosyalar arasından bulup gün ışığına çıkaracağını sanmadığım, konumuzla ilgili birkaç belgeye de yer vermenin yararlı olacağını düşündüm.

İLK GİRİŞİMLER

Asıl konumuza girmeden, Türkiye'de eğitim fakülteleri kurulmasına ilişkin ilk girişimlerden, ayrıntılara inmeksizin, kısaca söz etmek uygun olacaktır.

Uygulamaya geçmiş olmamakla birlikte, bu konudaki belki de ilk girişim Demokrat Parti yönetimi döneminde kendini göstermiş, 1950'li yılların ortalarına doğru, Tevfik İleri'nin Milli Eğitim Bakanlığı sırasında Gazi Eğitim Enstitüsü'nün, öbür görevlerinin yanı sıra, böyle bir fakültenin işlevlerini de yerine getirebilecek bir yapıya kavuşturulması düşünceleri ortaya çıkmış, ancak Milli Eğitim Bakanlığı topluluğu içinde Eğitim Fakültesinin amaçlarını yerine getirecek bir kurumun dört

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı olan yazar, 1970 - 1986 yılları arasında Fakültemizde de öğretim görevi yapmıştır.

* Bu fakültenin adı 1983 yılında çıkarılan 2809 sayılı yasayla "Eğitim Bilimleri Fakültesi" olarak değiştirildiği için yazının başlığını böyle yazmak gereğini duyduk.

yıllık bir lisans öğretimi sunması, başka bakımlardan da üniversite düzeyinde bulunması gerektiğini savunanlar bu düşünceye karşı çıkmışlardır.

İkinci girişim yine 1950'li yıllarda Orta Doğu Teknik Üniversitesinde kendini göstermiştir. Bu üniversitede 1958 yılında bir Eğitim Fakültesi kurulmuş, ancak kısa bir süre sonra Fen ve Edebiyat Fakültesi'nin öğretmen yetiştiren bir Bölüm'üne dönüştürülmüştür.¹

Bu yazıda ele alacağımız gelişmelere de kaynaklık eden son girişim 1964 yılında Milli Eğitim Bakanlığında gelmiş, söz konusu Bakanlık Müsteşarı Nuri Kodamanoğlu'nun hazırladığı "Üniversitelerimize Bağlı Eğitim Fakülteleri Kurulması Hakkında Rapor" başlığını taşıyan yazanak 5 Mart 1964 günü Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem'in başkanlığında toplanan Üniversitelerarası Kurul önünde okunarak üniversiteler temsilcilerinin bilgisine sunulmuştur.²

Ankara Üniversitesi Senatosu, bu Üniversitelerarası Kurul toplantısından yirmi altı gün sonra, 31 Mart 1964 günü aldığı bir kararla Ankara Üniversitesine bağlı bir Eğitim Fakültesi kurulmasını kararlaştırmış,³ bu karar Milli Eğitim Bakanınca da onaylanmıştır. O günlerde İstanbul Üniversitesi ile Ege Üniversitesi de kendilerine bağlı birer Eğitim Fakültesi kurulması yönünde benzer kararlar almışlardır.

ÖN KURULUŞ ÇALIŞMALARI

Bu yazıda sözü edilecek çalışmaların geçtiği dönemde Başbakanlık görevinde Cumhuriyet Halk Partisi azınlık hükümetinin başı olarak İ-

1 Bu bölüm 1974 yılına değin yalnız "öğretmenlik sertifikası" vermiş, o yıl gerek fen gerek sosyal bilgiler öğretmenleri yetiştirmek amacıyla güden bir "lisans" izlencesine dönüşmüştür. Bu durum Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) dönemine dek sürmüş, söz konusu bölüm 1982 yılında yeniden -amacı İngilizce öğretim yapan orta öğretim kurumlarına değişik alanlar için öğretmen yetiştirmek olan- bir Fakülte olarak örgütlenmiştir.

2 Ek 1'de okuyucuların incelemesine sunduğumuz bu belgenin, aradan çeyrek yüzyıla yakın bir sürenin geçmiş olmasına karşın, üniversite çevrelerinde bile "Eğitim (Bilimleri) Fakültesi ne iş yapar? Gerekli mi? Bu kadar masrafa değer mi?" yollu sorular soranlar için yeterince aydınlatıcı olacağını sanıyorum.

3 Ankara Üniversitesi Senatosunun 31 Mart 1964 günlü, 463 sayılı toplantısında alınan bu 2718 sayılı kararın metni şudur:

"2718- Üniversiteler Kanununun 2'nci maddesi uyarınca Ankara Üniversitesine bağlı bir Eğitim Fakültesi kurulmasına oybirliğiyle karar verildi."

Bu karara dayanak olan 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 2'nci maddesinin ikinci fıkrasındaki hüküm de şöyledir:

"Üniversiteler içinde yeniden Fakülteler ve okullar açılması, fakültelerin veya okulların birleştirilmesi veyahut kaldırılması Senatoların teklifi ve Milli Eğitim Bakanının onayıyla yapılır."

met İnönü bulunuyordu.⁴ Yine o dönemde Ankara Üniversitesinin Rektörü Profesör İhsan Doğramacı, Siyasal Bilgiler Fakültesinin Dekanı Profesör Suat Bilge'ydi. Milli Eğitim Bakanlığı görevinde –yukarıda da değinildiği gibi– İbrahim Öktem bulunuyor, bu Bakanlığın Müsteşarlığı görevini Nuri Kodamanoğlu yürütüyordu.

Burada önce, 1964 Temmuzunun ikinci yarısında konumuzla ilgili olarak olup bitenleri günü gününe yazdıklarımaya dayanarak gözler önünde diriltmek istiyorum. Günceme bu gelişmelerle ilgili olarak düştüğüm notlar şunlar:

15 Temmuz 1964 Perşembe sabahı, Ankara Üniversitesi Rektörlüğünde, kurulması tasarlanan Eğitim Fakültesi konusunda bir toplantı yaptık. Toplantıya, benim dışımda, Rektör İhsan Doğramacı, Hukuk Fakültesinden Hicri Fişek, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinden Aydın Sayılı ile Hıfzırrahman Raşit Öymen, Siyasal Bilgiler Fakültesinden Suat Bilge, Ziraat Fakültesinden Mecit Çağatay katıldı. Toplantıda, benim başkanlığımdaya, Aydın Sayılı ile Hıfzırrahman Raşit Öymen'den kurulu üç kişilik bir İcra Komitesi (Yürütme Kurulu) oluşturuldu.⁵ 21

4 İsmet İnönü başkanlığındaki bakanlar kurulunun görev süresi 25 Aralık 1963 ile 16 Şubat 1965 arasındadır. Onu 23 Şubat 1965 ile 22 Ekim 1965 günleri arasında görev yapan Suat Hayri Ürgüplü başkanlığındaki dörtlü koalisyon hükümeti izlemiş, onun ardından da Süleyman Demirel'in kurduğu Adalet Partisi hükümeti gelmiştir.

5 O dönemde Aydın Sayılı Ordinaryüs Profesör sanımı taşıyan bir öğretim üyesi, onunla aynı Fakültede öğretim görevlisi olan H.R. Öymen ise ondan da daha yaşlı, deneyimli bir eğitimciydi. Üçümüzden oluşturulan yürütme kuruluna benim gibi ancak bir yıllık bir profesörün başkan seçilmesinin özel bir anlamı olmalıydı. Bunun nedenini çok geçmeden, yeni Fakültenin kurucu dekanı olmam açıkça önerildiğinde anladım. Bu öneriyle birlikte Opera'nın karşısındaki, o sırada Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu olarak kullanılan Ticaret Lisesi binasının yeni Fakülteye ayrılacağı da söylenmiş, ancak ben özlür dileyerek bu öneriyi geri çevirmiştim. O sırada SBF'deki öğretim üyeliği görevimin yanı sıra, üniversiteye girişte bugün de uygulanmakta olan "merkezi sistem" in kuruluş çalışmalarını yürütüyordum. Türk öğretim düzeninin çok önemli bir sorununa çözüm getiren "merkezi sistem" in ulusal düzeyde ilk uygulama yılı olan 1964'ün Temmuz ayı içinde (9-10 Temmuz günleri) giriş sınavları da başarıyla uygulanmıştı. Bu konu aramızda açık olarak konuşulmuş olmamakla birlikte, bütün bu çalışmalarımı Rektör olarak yakından gözlemleyen İhsan Doğramacı'nın eyleme yönelik çalışmalarımı olumlu değerlendirerek kurulacak yeni Fakültenin benim yönetimine verilmesini düşünmüş olduğumu samyorum. Aradan yıllar geçtikten sonra, merhum H.R. Öymen'in Türkiye'nin eğitim sorunlarının tartışıldığı, benim de izleyiciler arasında bulunduğum iki ayrı bilimsel toplantıda bana Eğitim Fakültesi Dekanlığı görevinin önerildiğini, ancak kabul etmediğimi, iyi duygularla dolu bir anlatımla dile getirdiğini şimdi iyi anımsıyorum.

Ankara Üniversitesi içinde yürütülen bu çalışmalara ilişkin olarak varlığını saptayabildiğimiz tek karar, Üniversite Yönetim Kurulunun 5 Nisan 1964 günü, 287 sayılı toplantısında aldığı aşağıdaki 886 sayılı karardır:

Temmuz Sah günü söz konusu Fakültenin kuruluşuyla ilgili olarak Ankara'ya gelmesi beklenen İngiliz Profesör Joseph Lauwerys'ı Mecit Çağatay'la birlikte ikimizin Esenboğa uçak alanında karşılamamız kararlaştırıldı.

21 Temmuz 1964 Salı sabahı saat 07.30'da Mecit Çağatay, Üniversite Genel Sekreterliğinden Cemalettin Erkin'le üçümüz Bulvar Palas'ın önünde buluşup Esenboğa'ya Profesör Lauwerys'ı karşılamaya gittik.⁶

22 Temmuz 1964 Çarşamba günü öğleden sonra, saat 15.30'da Milli Eğitim Bakanlığı Talim-Terbiye Dairesinde Bakan İbrahim Öktem'in başkanlığında, Profesör Lauwerys'ın da katıldığı, Eğitim Fakültesinin kurulmasıyla ilgili bir toplantı yaptık.

23 Temmuz 1964 Perşembe akşamı saat 19.00'da İngiltere Büyükelçiliğinden Mr. Hancock'ın Profesör Lauwerys'ın onuruna verdiği kokteylde hazır bulduk. Yine o gün Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Nuri Kodamanoğlu'na Eğitim Fakültesi kurulması konusunda ilgili olarak hazırlanan bir "muhtıra"dan aldım.⁷

24 Temmuz 1964 Cuma günü saat 17.00-19.00 arasında Hacettepe Tıp Fakültesinde Eğitim Fakültesi konusunda ilgili bir toplantı yapıldı. Bu toplantıda, Ankara Üniversitesi temsilcilerinin yanı sıra İstanbul Üniversitesi, Ege Üniversitesi temsilcileri ile Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı da hazır bulundu. Toplantıdan sonra Rektör Doğramacı eşliğinde Hacettepe'nin inşaat çalışmalarıyla tesisleri dolaşıldı.

27 Temmuz 1964 Pazartesi günü 09.00-12.00 saatleri arasında Hacettepe'de Profesör Lauwerys'la Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Kodamanoğlu'nun da katıldığı bir toplantı yapıldı. Üniversite temsilcilerinin

"886- Üniversitemize bağli olarak açılması kararlaştırılan Eğitim Fakültesinin faaliyete geçmesi için gerekli çalışmalarda bulunmak üzere Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanları ile mali müşavirin Milli Eğitim Bakanı ve Müsteşarı ile temas etmeleri uygun görüldü."

Bu satırların yazarı ile çalışmalara katılan öbür kişiler bu kararla bağlantılı olarak, Rektörlüğün girişimi üzerine ilgili Fakülte Dekanlıklarınca görevlendirilmiş olsa gerektir.

6 Bu arada Londra'da bindiği uçaktaki valizinin yanlışlıkla Lefkoşa'ya gidişini bile neşeli bir şakacılıkla karşılayan Profesör uçak alanından arabayla Ankara'ya dönerken adının nasıl telaffuz edildiğini sorduğumda, Finlandiya kökenli olduğu, adının "Lavrays" biçiminde söylenmesi gerektiği karşılığını vermişti. 1970'li yıllarda SBF'deki sürekli görevime ek olarak Eğitim Fakültesinde de Eğitim Yönetimi ve Planlaması Kürsüsü başkanlığının yanı sıra öğretim görevi de aldığım dönemde, daha önce Eğitim Fakültesi Dekanı olarak İngiliz Profesörle ilişki içinde bulunmuş olduğu anlaşılan rahmetli Profesör Bülent Nuri Esen'in kendisinden "Profesör Loris" diye söz ettiğini duymuştum.

7 Burada sözü edilen "muhtıra" Ek 1'deki yazanaaktır.

de hazır bulunduğu toplantıda Eğitim Fakültelerinin kurulmasıyla ilgili sorunlar tartışıldı. Öğle yemeği Washington Restaurant'da Rektör Doğramacı'nın konuğu olarak yendi. Toplantıyı öğleden sonra 15.00-17.00 saatleri arasında sürdürdük.

28 Temmuz 1964 Salı günü 11.00-13.30 arasında Profesör Lauwerys'la Eğitim Fakültelerinin kurulması konusunu görüşmeyi sürdürmek üzere yeniden toplandık. Akşam saat 21.00'de Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem'in Ankara Palas'ta verdiği yemeğe gittik.

29 Temmuz 1964 Çarşamba günü saat 09.00'dan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı Talim-Terbiye Dairesinde Eğitim Fakülteleri konusunda bir değerlendirme toplantısı yaptık. Toplantıya Bakan başkanlık etti. Öğle yemeğini Bakanın konuğu olarak Bulvar Palas'ta yedik. Yemekte Rektör Doğramacı, Müsteşar Kodamanoğlu, Talim-Terbiye Dairesi Başkanı Cıvıtlı, Profesör Lauwerys'la ben vardık.

KURULUŞLA İLGİLİ BAŞLICA DÜŞÜNCELERLE ÖNERİLER

Şimdi de, Milli Eğitim Bakanlığınca Ankara'ya çağrılan Londra Üniversitesi Karşılaştırmalı Eğitim Profesörü Joseph Lauwerys'in yanı sıra Ankara, İstanbul, Ege Üniversiteleri temsilcilerinin de katılımıyla 27-28 Temmuz 1964 günlerinde yapıldığından yukarıda söz ettiğimiz toplantılarda dile getirilen görüşler üzerinde duracağız.⁸

Bu toplantılarda Ankara Üniversitesi temsilcilerinin yanı sıra İstanbul Üniversitesiyle Ege Üniversitesi temsilcilerinin de hazır bulunmasının nedeni, yukarıda yazılanlardan da anlaşılabilir üzere, başlangıçta Türkiye'nin bu üç büyük kentinde de birer Eğitim Fakültesi kurulmasının öngörülmekte olmasıydı.

Söz konusu toplantılarda genellikle Profesör Lauwerys'in görüşleri ağırlık taşımış, toplantılar daha çok onun görüşlerinin alınması amacını gütmüştü.

Yeni kurulacak Eğitim Fakültesinin ana çalışma alanları konusuna girmeden önce, bu Fakültenin Ankara Üniversitesinin öbür Fakültelerine sağlayabileceğinden söz edilen önemli bir hizmete dikkati çekmekte yarar vardır. O görüşmeler sırasında, Eğitim Fakültesinin Üniversitenin daha önce kurulmuş bulunan fakültelerine eğitim yöntemleri, özellikle

⁸ Bu toplantılarda ortaya çıkan görüşleri not etmiş, daha sonra yaz dinlencesi için gittiğim Didim'de yazıya dökerek, beş daktilo sayfası uzunluğunda bir metin halinde 9 Ağustos 1964 günü Ankara Üniversitesi Rektörü İhsan Doğramacı'ya yollamıştım.

de “ölçme-değerlendirme” alanında yardım sağlaması düşünülmüştü. Bu konuda çarpıcı bir biçimde dile getirilen gereksinme şuydu: Türkiye’de bütün öğretmenler, bu arada ilkokul öğretmenleri bile, öğrenimleri sırasında eğitim yöntemleri konusunda aydınlatılır, kendilerine bu alanda bilgiler, beceriler kazandırılır. Oysa üniversite öğretim üyeleri, kendi uzmanlık alanlarında geçirecekleri bir sınavla Asistan olarak bu uğraşa girer, eğitim -bu arada ölçme-değerlendirme- konusunda herhangi bir eğitim görmeden, yalnız kendi uzmanlık alanlarındaki bilgilerini geliştirerek yükselirler. Bu bakımdan üniversite öğretim üyelerinin öğrencilerini sınavlarla değerlendirmelerinde bu konudaki eğitimsizlikten kaynaklanan güçsüzlüklerle karşılaşmaktadır. Alışılmış, geleneksel yazılı sınav sorularının düzenlenmesinde bile görülmekte olan bu güçsüzlükler, öğrenci sayısının çokça arttığı durumlarda kullanılma eğilimi güçlenen test türü sınavlarda daha da belirgin bir biçimde kendini göstermektedir. Bu yüzden, kurulacak Eğitim Fakültesinin üniversitenin öbür fakültelerindeki öğretim üyelerinin bu konulardaki eksikliklerini giderici destek hizmetler sağlamaları, bu arada özellikle de doktora asistanları ölçme-değerlendirme konusunda eğitmeleri uygun olur.

Fakültenin Bellibaşlı Çalışma Alanları

Kurulacak Eğitim Fakültelerinin başlıca çalışma ya da etkinlik alanları olarak şunlar düşünülmüştü:

- (1) Öğretmenler için hizmet-içi eğitim.
- (2) Araştırma projeleri (küçük ekiplerce gerçekleştirilecek).
- (3) Öğretim-araştırma.

Bu sonuncu “öğretim-araştırma” etkinlikleri Bölümler (divisions) çerçevesi içinde düzenlenmelidir. Her bölümün başında ilke olarak bir profesör bulunmalı, kürsüler söz konusu bölümler içinde yer almalıdır. Bölümler şunlar olmalıdır:

- (1) Eğitimin Felsefi-Tarihi Temelleri.
- (2) Eğitimin Toplumsal Temelleri.
- (3) Eğitimin Psikolojik Temelleri.
- (4) Örgüt-Yönetim. Bu bölümün alt konuları şunlar olmalıdır:

Finansman

Yönetim Kuramı

Karşılaştırmalı Eğitim

Eğitim Ekonomisi.

(5) Eğitim Kuramı ile Uygulaması. Türkçede daha çok “genel-özel öğretim yöntemleri” olarak adlandırılan bu alanın başlıca alt bölümleri de şunlardır:

Toplumsal İncelemeler

Matematik-Fen

Dil

Sanat eğitimi, beden eğitimi gibi etkinlikler.

Fakülte yapısı içinde, ayrıca, yukarıdaki etkinlikleri desteklemek üzere aşağıda belirtilen hizmetler sağlanacaktır:

Görsel-işitsel araçlar

Laboratuvar

Kitaplık

Yetiştirilecek Görevli Türleri

Eğitim Fakültelerinde yetiştirilecek görevli türleri üç kümede toplanabilir.

(1) Lise öğretmenleri. Bu konu aşağıda daha ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

(2) Eğitim Uzmanları. Bu uzmanlar şunlardır: Rehberlik Uzmanları, Ölçme-Değerlendirme Uzmanları, Okul Psikologları, Okul Müdürleri, Eğitim Plancıları, (belki) Okul Müfettişleri, Toplum Kalkınması Uzmanları, Halk Eğitimi Uzmanları.

(3) Özel eğitim öğretmenleri. Bu öğretmenler de şunlardır: Körlerle sağır-dilsizleri yetiştirecek öğretmenler, uyumsuz (sorunlu) öğrencileri yetiştirecek öğretmenler, yabancı dil öğretmenleri.

Lise Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi

Lise öğretmeni olmak isteyen gençler, ilgili Fakülteleri bitirdikten sonra Eğitim Fakültesinde bir yıllık eğitimden geçirilmelidirler. Bu bir yıl süresince öğrenciler, sürelerinin yaklaşık % 40'ını liselerde uygulama yaparak geçirmeli, % 20'sini ise öğretmenlik yapacakları alandaki öğretimin ilkeleri, felsefesi, tarihçesi gibi konularda sunulacak öğrencilere (derslere), tartışmalara ayırmalıdır. Bu aşamada uygulanması

gereken yöntem "tutor"luk⁹ olmalı, çalışmalar bu alanda sivrilmiş bir kişinin yakın gözetimi altında sürdürülmelidir. "Tutor"luk yapacak kişilerin yüksek nitelikli, uğraşsal yeterlikleri üzerinde herkesin birleştiği kimseler olmasına özellikle özen gösterilmelidir. Bir "tutor"a yaklaşık 15-20 kişilik bir öğrenci kümesi verilmelidir. Sürenin geri kalan % 35-40'ı ise, en az haftada bir kez olmak üzere aşağıdaki konularda verilecek konferanslarla onları izleyecek tartışmalar biçiminde kullanılıp değerlendirilmelidir:

Eğitimin ana sorunları. Örneğin okulların toplum yaşamındaki yeri ile görevleri.

Türk eğitim düzeninin felsefesi.

Türk eğitiminin yapısı.

Türk eğitim düzeninin tarih ile toplumbilim açısından eleştirel incelenmesi.

Eğitimin psikolojisi. Öğrenme süreci, ölçme-değerlendirme yöntemleri gibi sorunları içine alan bu konu haftada bir kez olmak üzere bir yarıyl sürmelidir.

Çocuk sorunları ile gelişme çağı sorunları.

Sağlık eğitimi.

Bundan başka, öğrenciler, eğitim tarihi, toplumbilimi, psikolojisi konularında birer tez hazırlamalıdır. Köy Enstitüleri, eğitim ile din, Pestalozzi'nin ilköğretime etkisi, burada sözü edilen tez konularına örnek olarak gösterilebilir.

Yukarıda niteliği ile içeriği açıklanan izlenice ilk derece izlenicesidir. Ayrıca lisans diploması almak, bir başka deyişle ilerde doktora yapma hakkını elde etmek isteyen öğretmenler için -ki bunlar daha çok Ankara'da bulunanlar arasından çıkacaktır- daha uzun süreli bir öğretim ön-görülmalıdır. Bu izleniceye göre adaylar bölümlerden herhangi ikisindeki öğrencileri izlemek, ayrıca bir tez sunmak durumunda olmalıdırlar.

9 İngiliz eğitim düzeninde "tutorial system" sözü genellikle yüksek öğrenim düzeyinde bir öğrencinin çalışmalarının ona öğretmenlik, danışmanlık yapan, ayrıca okulla olan resmi ilişkilere aracılık eden bir kişinin gözetimi altında bulunduğu bir öğretim düzenlemesini anlatır. Profesör Lauwerys'tan geldiği açık olan bu önerinin doğrudan doğruya İngiliz eğitim uygulamasından esinlendiği ortadadır.

Yurt Dışından Getirilecek Uzmanlar

Görüşmeler sırasında, Eğitim Fakültesinin ilk kuruluş yılları içinde yurt dışından getirilecek yabancı uzmanlar konusu üzerinde de duruldu. Profesör Lauwerys, sayılarının en az altı olmasını öngördüğü bu bilim adamlarının çeşitli ülkelerden seçilmesinin daha uygun olacağını öne sürdü. Tek bir ülkeden bir yılda bu denli çok sayıda birinci sınıf adam sağlamanın olanaksızlığı karşısında böyle bir yola gidilmesi kaçınılmaz görüldü. Profesör, ikisi İngiltere'den, ikisi Birleşik Amerika'dan, ikisi de Belçika, İsviçre ile Almanya'dan olmak üzere altı bilim adamının getirtilmesini önerdi. Lauwerys, Fransa'dan uzman getirilmemesini, Birleşik Amerika'dan getirtilceklerin psikoloji ile -belki- sosyal antropoloji alanlarından olmasını, bu ülkeden toplumbilimci getirtilmemesini önerdi.¹⁰ Profesör, ayrıca, İsviçre ile Belçika'dan getirtilceklerin genel ya da özel eğitim yöntemleri alanında uzman kişiler olmasına çalışılmasını önermiş, bu kişilerin değişik uzmanlık alanlarından olmasının kesin bir gereklilik olmadığını, aynı alandan birden çok yabancı uzman getirilebileceğini de öne sürmüştü.

BAŞKA SORUNLAR

Öncelikle Ele Alınacak Araştırma Konuları : Toplantılarda, kurulacak Eğitim Fakültesinde öncelikle ele alınması gereken araştırma konuları üzerinde de durulmuş, bu konular şöyle belirlenmişti: (1) Toplum kalkınması, (2) kentlere göç eden köylülerin uyumuyla ilgili sorunlar, (3) eğitimin ekonomisi ile finansmanı.

Fakültelerin Kuruluş Sırası : Ankara, İstanbul, İzmir kentlerinde kurulması düşünülen fakültelerin üçünün de birlikte kurulması, gerek iç olanakların sınırlılığı, gerek dışardan çok sayıda nitelikli kişiler getirtmenin güçlüğü dolayısıyla uygun olmayacaktır. Bu duruma göre, önce Ankara'daki fakülte kurulmalı, bundan yaklaşık iki yıl sonra, İstanbul'da, dört yıl sonra da İzmir'de bir Eğitim Fakültesi kurulması düşünülmelidir.

Eğitim Enstitülerinin Bağlantısı Sorunu : Kolaylıkla gidilip ilişki kurulabilecek yakınlıktaki eğitim enstitüleri kurulacak fakültelelere bağlanmalı, ötekilerin şimdiki bağlantı yeri olduğu gibi korunmalıdır.

10 Bunda Birleşik Amerika'daki toplumbilim araştırmalarında daha çok minil (mikro) düzeydeki incelemelere ağırlık verilip daha kapsayıcı, genil (makro) düzeydeki çözümlenmelere gereken önemin verilmemekte olmasının etkili olduğunu sanıyoruz.

İlk Öğretmen Okullarının Durumu : İlk öğretmen okulları şimdilik Eğitim Fakülteleri düzeninin dışında bırakılmamalıdır. Bu okullar giderek liseye dönüştürülüp ülkedeki genel orta öğretim düzeniyle bütünleştirilmelidir. İlerde, ilkokul öğretmenleri de içinde olmak üzere bütün öğretmenlerin yüksek öğrenim görerek yetişmeleri kaçınılmaz bir gelişmedir. Kurulacak eğitim fakülteleri şimdilik yalnız orta öğretime öğretmen yetiştiren kurumlarla ilgilenmeli, bu kurumlarla aralarında bir eşgüdüm bağı kurulmalıdır.

SONRAKİ GELİŞMELER

Yazımızın başında Milli Eğitim Bakanlığının "İlk Girişimler" başlığı altında sözünü ettiğimiz, üniversitelerimizde eğitim fakülteleri kurulmasına ilişkin girişiminden sonra, söz konusu Bakanlık bir "Eğitim Fakülteleri Kuruluş ve Kadro Kanunu" tasarısı hazırlayarak 1965 yılının Şubat ayında Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmasını sağlamıştır.¹¹ O ay içinde Millet Meclisinde beşi Milli Eğitim Komisyonundan, beşi Bütçe-Plan Komisyonundan olmak üzere on kişilik bir Geçici Komisyon kurulmuştur.

TBMM'de bulunan belgeler üzerinde yaptığımız incelemeye göre, bu tasarının Millet Meclisine sunulduğunun öğrenilmesi üzerine konuya karşı ilgi duyanlar görüşlerini bildirmek üzere başvurularla bulunmaya başlamışlar, bu arada Geçici Komisyon da ilgili kuruluşlara temsilcileri aracılığıyla komisyon önünde görüş bildirmeleri için çağrı yazıları göndermiştir. Bu belgelerden, üniversiteye, bu arada özellikle kurulması söz konusu eğitim fakültelerine giriş olanağının yalnız lise çıkışlılara tanınıp aralarında öğretmen yetiştiren okulların da bulunduğu mesleki-teknik öğretim kurumlarını bitirenlerin bir sınavla devlet lise diploması almaya üniversiteye giremedikleri o dönemde konuya daha çok "eğitimde fırsat eşitliği" açısından bakıldığı, bu yasa tasarısının toplumun genellikle yoksul çevrelerinden gelen öğretmen okulu ya da eğitim enstitüsü öğrencileriyle bu okulları bitirenlerin yüksek öğrenim görme olanaklarına kavuşturulması açısından değerlendirildiğini göstermektedir. Tasarı ge-

¹¹ Bu yasa tasarısının metni ile maddelerinin gerekçesi için Ek 2'ye bakınız. Anlaşıldığına göre Milli Eğitim Bakanlığı kendi açısından gerekli hazırlıkları yaparak bu yasa tasarısını Meclis'e sunmuş, bu yazıda daha önce sözü edilen Profesör Joseph Lauwerys Türkiye'ye kurulacak fakültenin iç akademik yapısı konusundaki görüşleri alınmak üzere çağırılmıştır.

Profesör Lauwerys'ın Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem'e sunduğu resmi yazının sonradan elimize geçen Türkçe çevirisine, tarihsel bir belge olarak Ek 3'te -olduğu gibi- yer vermekte yarar gördük.

nellikle çok yoksul ailelerin çocuklarıyla beslenen ilk öğretmen okulu öğrencileri içinde en yeteneklilerinin devlet lise diploması alacak biçimde geliştirilip öğretmen yetiştiren fakültelerin giriş sınavlarına katılmalarına olanak sağlamakla birlikte, Millet Meclisi Geçici Komisyonuna ilk öğretmen okulu öğrenci dernekleriyle bu okul öğretmenlerinden gelen teyzazlardan böyle bir seçimin yeterli bulunmadığı, öğretimde eşitlik ilkesine aykırı görüldüğü anlaşılmaktadır. Meslekten kaçıp üniversiteye yönelik anlamına gelen bu tutumun arkasında öğretmenlik uğraşının her türlü çekicilikten yoksun bir konumda bulunmasının yattığı apaçık bir gerçektir. Yine incelediğimiz belgeler en sert tepkilerin –başta Gazi Eğitim Enstitüsü olmak üzere– eğitim enstitüleri topluluğundan geldiğini, sorunun bir yüksek öğretmen okulu–eğitim enstitüsü çekişmesi olarak ortaya konduğunu göstermektedir. Türkiye Muallimler Birliği'nin, Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmenlerinin, Milliyetçi Öğretmenler Derneği'nin belgeler arasında yer alan yazılı görüşleri genellikle olumsuzdur. Burada daha çok öğretmenlik mesleğinin iç yapısıyla bu yapıdan kaynaklanan sorunlarla bağlantılı görünen bu tartışmaların ayrıntılarına girmeye gerek görmüyoruz.

Daha önce, sözü edilen “Eğitim Fakülteleri Kuruluş ve Kadro Kanunu Tasarısı,” görüş bildirilmek üzere üniversitelere de gönderilmiş, bu arada İstanbul Üniversitesinde üç profesörün¹² hazırladıkları 30 Nisan 1965 günlü görüş bildirme yazısı TBMM'ne de gönderilmişti. Tasarının yazgısını belirlemede geniş ölçüde etkili olduğu anlaşılan bu yazıdaki başlıca görüşler şunlardı: (1) Fakülte kurulması Senato'nun kararı, Milli Eğitim Bakanının onayıyla olur. Senatamız daha önce bu yolda bir karar aldığı için ayrı bir yasaya gerek yoktur. (2) Bu fakültenin işlerlik kazanabilmesi için bir kuruluş yasasına gerek vardır. (3) TBMM'de görüşülmekte olan yasa tasarısının büyük bir bölümü böyle bir Fakültenin kuruluşuyla ilgili olmayan, bir bölümü yönetmeliklerle düzenlenebilecek olan, bir bölümü doğrudan doğruya Milli Eğitim Bakanlığını ilgilendiren konulara ilişkin bulunduğundan bunlar tasarıdan çıkarılmalı, daha önce Ankara İlahiyat Fakültesi ile İstanbul Eczacılık Fakültesi için yapıldığı gibi yalnız “Ankara Üniversitesi kurulmuş kadroları hakkındaki kanuna ek kanun” olarak yasalaştırılmalıdır.

Yasa tasarısının Meclis'ten çıkmayacağıının anlaşılması üzerine –tasarı gerçekten de yasalaşamayıp araya 10 Ekim 1965 milletvekili seçimlerinin girmesi üzerine geçersiz kalmıştır– Ankara Üniversitesi bu Fa-

12 Kemal Oğuzman, Ali Rıza Berkem, H. Vehbi Eralp.

külteye kendi kadro olanaklarıyla işlerlik kazandırmayı uygun göyerek eyleme geçip 1965 Temmuzunda üç ayrı fakültenin altı öğretim üyesinden bir Kurucu Heyet görevlendirdi.

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 62. maddesinin “üniversite öğretim üyelerinden herhangi birini ilgili fakülteler profesörler kurullarının teklif ve kararlarıyla başka üniversite veya fakültelerin öğretim hizmetlerinde en çok iki yılı aşmamak üzere kendi kadrolarıyla nakledilmek suretiyle görevlendirmeye” Rektörleri yetkili kılan ikinci fıkrası uyarınca görevlendirilen öğretim üyeleri şunlardı: Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin, Prof. Dr. Bülent Nuri Esen, Prof. Dr. Mihri Mimiöğlu, Prof. Dr. Bedü Ziya Egemen, Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu, Prof. Dr. Yaşar Karayalçın. Bu Heyet, 8 Temmuz 1965 günü Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu’yu dekanlığa seçerek kuruluş çalışmalarını başlattı.¹³ Bizim yürüttüğümüz ön hazırlık çalışmalarından bir yıl sonra, 1965 Temmuzunda söz konusu Fakülte, Hukuk Fakültesinin arkasındaki, vaktiyle İlahiyat Fakültesinin barındığı, şimdi Adalet Yüksek Okulu’nun bulunduğu blokun bir bölümünde çalışmaya başladı.

Fakülte böylece kurulup çalışmaya başlamakla birlikte, gerekli bütçeyle kadro olanakları sağlanamadan varlığını sürdürebilmesi söz konusu olamazdı. Bunun üzerine hazırlanan “Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları hakkındaki 5239 sayılı Kanuna Ek Kanun” taslağı, daha önce sözü edilen “Eğitim Fakülteleri Kuruluş ve Kadro Kanunu Tasarısı”yla ilgili olarak oluşturulan Geçici Komisyonun da sözcülük görevini yapmış olan Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay’ın önerisi olarak TBMM’ne sunuldu. 2 Ağustos 1966 günü kabul edilip 9/8/1966 günlü, 12370 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan bu 779 sayılı yasanın gerekçesinde Eğitim Fakültesinin görevleriyle amaçları şöyle belirlenmiştir:

13 Belirlemelerimize göre Hukuk Fakültesinin Kurucu Heyete katılacak öğretim üyelerini Üniversiteler Kanununun 62. maddesine göre görevlendirme kararı 1 Temmuz 1965 günü alınmışa göre, öbür üyelerin de o günlerde görevlendirilmiş olduğu anlaşılır.

Kurucu Heyet’in 8 Temmuz 1965 günü yaptığı ilk toplantıda aldığı 1 sırasayılı karar şudur:

“Gizli oyla yapılan seçim sonunda Dekanlığa Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu, Senato üyeliklerine Prof. Dr. Bülent Nuri Esen, Prof. Dr. Mihri Mimiöğlu; Yönetim Kurulu üyeliklerine Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin, Prof. Dr. Bedii Ziya Egemen ve Prof. Dr. Yaşar Karayalçın seçilmişlerdir.”

Kararın altında “Başkan Rektör” olarak Prof. Dr. İhsan Doğramacı’nın, onun ardından sırasıyla Yetkin, Esen, Mimiöğlu, Egemen, Topçuoğlu ile Karayalçın’ın imzaları vardır.

“1. Memleketimizde eğitim ile ilgili çeşitli problemlerin bilimsel metotlarla akademik seviyede araştırılmasını ve toplumumuz için en isabetli hal suretlerinin bulunmasını sağlayacak bilim adamları yetiştirmek.

2. Orta dereceli öğretmen yetiştiren kurumlara meslek dersleri öğretiminde bulunacak öğretim üyesi ve öğretmen yetiştirmek.

3. Orta dereceli okullara rehberlik, okul psikoloğu, idarecilik alanlarında eleman hazırlamak.

4. Üniversite öğrencilerinden, ilerde öğretmen olmak isteyenlere öğretmenlik formasyonu vermek.

5. Mezuniyet sonrası eğitiminin memleketimizde sağlanmasına çalışarak eğitimde doktora payesini bahşedecek ihtisas öğretiminde bulunmak.”¹⁴

14 Bu yazıda sözü edilen çalışmalardan sonraki gelişmeler konusunda bilgi bulabileceğim bir kaynak ararken aşağıdaki yayın elime geçti:

Doç. Dr. Musa Çadırcı, Yrd. Doç. Dr. Azmi Süslü. *Ankara Üniversitesi Gelişim Tarihi* (Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları: No. 82, Tanıtıcı Yayınlar Dizisi: 2) (Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan) (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982).

Bu yayının 408-409. sayfalarında, yukarıda anılan 779 sayılı yasadaki söz edilip “Böylece yasalaşan Eğitim Fakültesinin amaçları aynı yasadaki şöyle belirtilmiştir:” denikten sonra bu amaçlar aşağıdaki beş madde içinde sıralanmaktaydı:

“1. Eğitim sorunlarının bilimsel olarak çözümlenmesine ve Türk Milli Eğitim Politikasının gelişmesine katkıda bulunmak.

2. Öğretmen okullarına meslek dersleri öğretmeni yetiştirmek.

3. Üniversite öğrencilerinden ileride öğretmen olmak isteyenlere öğretmenlik sertifikası vermek.

4. Mevcut öğretmen ve idarecilerin kendi uzmanlık alanlarının zaman içindeki gelişmesine paralel olarak hizmet-içi yetiştirilmeleri ve bu yetişmenin belirli bir düzene bağlanmasına yardım etmek.

5. Eğitim bilimlerindeki modern gelişmelerin ortaya çıkardığı çeşitli uzmanlık alanlarına (rehberlik, program geliştirme, planlama, ölçme ve değerlendirme, halk eğitimi, özel eğitim gibi) eleman yetiştirmek.”

Yukarıda görüldüğü gibi, bu yayında anılan amaçların 779 sayılı yasadaki yer aldığı açıkça belirtilmekle birlikte, yasanın ne Resmi Gazetede, ne de Diüsturda yayımlanan metninde amaçlarla ilgili herhangi bir açıklama yoktur. Gerekeçedeki amaçlara ilişkin açıklamaları ise yukarıda vermiş bulunuyoruz. Öyleyse bu beş madde nedir? Yasada bulunmayan bu amaçlar, 1966 yılında yayımlanan Eğitim Fakültesi Bülteni'nde (sayfa 1) yer almış, Samsun Milletvekili Yaşar Akal, söz konusu amaçları bu yasanın görüşülmesi sırasında, 22 Temmuz 1966 günü yaptığı konuşmada, Bülten'e de yollamada bulunarak anmıştır. (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1966, Cilt 8, sayfa 409, Birleşim 117, Oturum 1).

Yukarıda kimliği verilen yayındaki bir başka yanlış, yine 408. sayfada Ankara Üniversitesi Senatosunun Eğitim Fakültesi kurulmasına ilişkin 2718 sayılı kararının günününün 31.8.1964 olarak verilmesiydi. Oysa metnini de yukarıda verdiğimiz bu karar 31 Mart 1964 günü alınmıştı.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARININ YANSIMALARI

Bu ön hazırlık çalışmaları sırasında beliren düşüncelerle ileri sürülen öneriler Fakültenin kuruluşuna da geniş ölçüde yansımıştır. Bu durum, çoğu 1965 yılında, birkaçı daha sonra -1976 ile 1978 yıllarında- kurulan bölümlerin adlarına şöyle bir göz atıldığında bile kolaylıkla görülür: Eğitim Yönetimi ve Teftişi Bölümü, Eğitim Ekonomisi ve Planlaması Bölümü, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Halk Eğitimi Bölümü, Özel Eğitim Bölümü, Teknik Eğitim Bölümü, Güzel Sanatlar Eğitimi Kürsüsü, İstatistik ve Araştırma Eğitimi Bölümü, bir de 1979 yılında kurulan Eğitim Araştırmaları Merkezi.

Üstelik kitapta bununla da kalmamış, bu yanlış bilginin verildiği bölücüğün sonuna bir yıldız (*) konarak sayfanın altında kurucu heyet üyelerinin adları verilip kuruluş çalışmalarını başlatılıklarından söz edilmmişti. Oysa Kurucu Heyet'in hayatta olan üyelerinden ilk Dekan Hamide Topçuoğlu ile Yaşar Karayalçın bu görevlendirilmenin 1965 Temmuzunda, bir başka deyişle Senatoca Fakültenin kuruluş kararının alınmasından on beş ay sonra olduğunu belirttikleri gibi, Kurucu Heyet'in yukarıda metnini verdiğimiz 1 sırasayılı kararı da bunu açıkça belgelemektedir.

Yine bu kaynaktan, yukarıda sözü edilen (*) imini izleyen bölücükte şöyle denmekteydi:

"Öğretim üyelerinden oluşan Kurucu Heyet henüz Fakültenin Kuruluş Yasası çıkmadığı için Üniversitenin öğretim üyesi ve başka yönlerden kendi olanaklarıyla yaptığı yardımlar, o güne kadar gerek yurt içinde gerek yurt dışında eğitim alanında eser vermiş, bilimsel çalışma yapmış Dr., Dr., Dr. gibi eğitimeilerin yardımlarını da katarak 1965 yılı Temmuz ayında Hukuk Fakültesi binasının bir blokunda Fakülteyi faaliyete geçirdiler."

Bu sözlerden adı geçen (bizim buraya adlarını yazmamayı daha uygun bulduğumuz) üç değerli eğitimcinin Temmuz 1965'ten önceki on aylık dönemde Fakültenin kurulup işler duruma geçmesine katkıda buldukları anlamı çıkmakta, ancak bu da gerçeklere uymamaktadır. Yukarıda adını andığımız iki Kurucu Heyet üyesi bu kişilerin Eğitim Fakültesiyle ilişki kurmalarının doğal olarak Temmuz 1965'ten sonraki dönemde olduğunu belirtmişlerdir. Başka türlü olması da olanak dışıdır. Bu arada içlerinde ilk dekanın da bulunduğu Kurucu Heyet üyelerinin adları sayfa altında küçük harflerle verilirken bu üç kişinin adlarının bir bakıma gerçek kurucularmış izlenimini verecek biçimde- ana metinde yer almasının olguları bir ölçüde tersyüz eden bir vurgu yanlış niteliği taşıdığı da açıktır. Durumu irdelerken öğrendiklerimiz, söz konusu yayının hazırlanması sırasında bu üç adın o dönemde konuyla ilgilenen üniversite yöneticisine sakıncalı görülerek metinden çıkarıldığı, ancak sonradan baskı sırasında düzeltmeliklere onların bilgisi dışında yeniden eklenmiş olduğunu göstermektedir.

Yayında (s. 408) "1965-66 ders yılında % 25'i kız olmak üzere 112 öğrenci alındı" denmişse de, kurucu dekan Topçuoğlu bu sayıyı 85 olarak vermekte, Fakültenin öğrenci kütüğü ise Fakülteye o yıl 32'si kız, 107'si erkek olmak üzere 139 öğrencinin yazılmış olduğunu göstermekte, ancak bunlardan bir bölümünün daha sonra öğretime katılmadıkları anlaşılmaktadır.

Kitapta verilen bilgilerde bunlar dışında iki eksiklik ya da yanlışlık daha saptadık. Bunlardan biri sayfa altında Kurucu Heyet üyelerinin beş kişi olarak verilmiş, ancak Prof. Dr. Bülent Nuri Esen'in adının yazılmamış olmasıdır. Gerçeğe uymayan ikinci bir bilgi de Suut Kemal Yetkin'e Dr. sanının yakıştırılmış olmasıdır. Üniversiteler Yasasının çıktığı 1946 yılından önce Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğe doğrudan doğruya Profesörlüğe atandığını

İlk önerilerde lise öğretmenlerinin görev-içi eğitimine daha büyük bir ağırlık verilirken Fakülte kurulduktan sonra bu konunun önem bakımından daha alt sıralara düşmüş olması ilgi çekici bir değişikliktir. Vurgu değişikliği gösteren ikinci bir yön de ön hazırlık çalışmalarında küçük ekiplerce yürütülmesi öngörülen araştırma projeleriyle ilgilidir. İlk önerilerin daha kıvrak, daha esnek bir yapı öngörmüş olmasına karşılık, sonradan geliştirilen düzen daha kurumsallaşmış, biraz daha biçimsel, daha -deyiş yerindeyse- hantal birtakım düzenekler içermiştir. Ülke eğitimini daha doğrudan, daha kestirme yoldan etkilemek amacını güttüğü açık olan lise öğretmenlerini görev sırasında eğitip yetiştirmek düşüncesi uygulamaya yansımamış, bunun yerine söz konusu öğretmenlere lisans öğretim izlencesinde eksikliklerini giderici öğrenceler (dersler) de aldırdıktan sonra lisans üstü çalışmaları yaptırma yoluna gidilmiştir. İlk kuruluş çalışmaları sırasında "lise öğretmenleri için görev-içi eğitim çalışmaları" derken bunun amaçlanmadığı açıktır. Yaz aylarında öğretmenler için ülkenin çeşitli yörelerinde düzenlenen eğitim çalışmalarının gerçek anlamda, iyi düşünülüp uygulanmış bir görev-içi eğitim çalışması sayılması ise çok güçtür. Fakültede 1976 yılı içinde kurulan, ancak bir varlık göstermeden ortadan kalkan Eğitim Araştırmaları

öğrendiğimiz Yetkin'in doktorası yoktur. Seçkin bir sanat tarihçisi olan Yetkin'in doktoranın çok ötesinde bir değer taşıdığı gerçeği başka, kişilere taşımadıkları bilimsel sanları vermek başkadır. Bu önemsiz gibi görünen yanlıya, bilimsel titizlik, özen eksikliğinin bir örneği olarak değindik.

Bir sayfaya sığdırılabilen bunca yanlıştan başka, Eğitim Fakültesiyle ilgili bölümün son sayfasında (s. 420) "Fakülteye emeği geçmiş, ancak çeşitli tarihlerde Hakkın rahmetine kavuşmuş bulunan değerli hocalar"ın adlarıyla uzmanlık dallarının yanı sıra ölüm yılları da verilmekte, ancak anılan on yedi kişiden dokuzunun Fakültenin eğitime açıldığı 1965 yılından önce ölmüş oldukları göze çarpmaktadır. Bu dizelgenin de İlahiyat Fakültesiyle ilgili bölümde yer alması gerekirdi.

Böylesine çok yanlışa karşılığınca DTCF'de telefonla arayarak görüştüğümüz Doç. Dr. Musa Çadırcı, bize kitapta yer alan bilgilerin ilgili fakültelerden geldiğini, kendilerinin bu bilgileri denetlemek olanağını bulamadıklarını, ancak kimi yerlerde özetleme yoluna gittiklerini, yayının aceleyle getirildiğini, hazırlanmasında bir başka kişinin daha görev aldığı bu yayında söylediklerimizden daha ciddi yanlışlıklarla karışıklıkların da bulunduğunu söyledi.

Bir bakıma önemsiz gibi görülebilecek bu konu üzerinde böylesine ayrıntılı durmamızın iki ana nedeni, bütün bunlardan çıkarmak istediğimiz iki sonuç vardır: (1) Bilimsel titizlik çalakalem yazı yazmaya engeldir; bu titizlik gösterilmezse yanlıglara düşülmesi kaçınılmazdır. (2) Belgelere dayanmadan, gelişigüzel tarih yazılamaz; tarihi bilerek ya da bilmeyerek bozup değiştirmek kolaydır.

Bu Fakültenin emekleme dönemi sorunlarıyla ilgili olarak onun ilk dekanının aşağıdaki yazısına bakınız:

Hamide Topçuoğlu, "Ankara Üniversitesinin Bir 'Eğitim Fakültesi' Vardır!" *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (Cilt 1, No. 1-4, 1968), Ayrıbasım (Sayfa VII-L).

Merkezi'nin de yukarıda sözü edilen araştırma projeleri düzeninden ayrı bir düzenleme olduğu açıktır.

Kurum, ilk kuruluş çalışmaları sırasında öngörülen vurucu, etkili nitelikteki düzenlemeler bir yana bırakılarak, lise çıkışlıları alıp onları dört yıl süreyle çeşitli alanlarda uzman olarak yetiştirmeye çalışan lisans izlencesine ağırlık veren bir yapıda kurulmuştur. Ancak bu düzenleme uygulamada beklenen sonucu ne yazık ki verememiştir. Ülkemizde bir uğraşı alanı olarak eğitimin yeterince yüksek bir saygınlık taşınamaması yüzünden bu alana yönelen istek düşük bir düzeyde kalmış, daha çok istedikleri başka yüksek öğretim kurumlarına giremedikleri için ancak tercih dizelgesinin alt sıralarında yer verdikleri bu Fakülteye girebilen öğrenciler genellikle düşük bir güdüleme düzeyinde kalmışlar, öğrenimlerini bitirdikten sonra görev aldıkları yerlerde de çoğu kez yeterince etkili olamamışlardır.

Bu durum karşısında, Eğitim (Bilimleri) Fakültesinin öğretim çalışmalarında öğretmenlerin görev içinde yetiştirilmesine bu yazıda açıklanmaya çalışılan ilk önerilerde öngörüldüğü gibi daha büyük bir ağırlık verilmesi, dahası eğitim alanındaki çeşitli uzmanlıklar için yine öğretmenlik, okul yöneticiliği gibi görevlerde bulunmuş kişiler arasından seçilecek yetişkinlerin eğitilmesi yoluna gidilmesi denenmeye değer bir seçenek olarak görünmektedir.

Kuruluş çalışmaları sırasında Eğitim Fakültesinin üniversitenin öbür fakültelerine eğitim yöntemleri, bu arada ölçme-değerlendirme konusunda kılavuzluk etmesi düşüncesi de uygulamaya geçememiştir.

Fakültenin orta öğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitüleriyle bağlantılı olarak kurulması, bu kurumlarla aralarında bir eşgüdüm bağı bulunması yolundaki öneri de uygulamada gerçekleşmemiştir.

Bu yazıda sözü edilen dönemde kurulması kararlaştırılan ikinciyile üçüncü Eğitim Fakültelerinin kurulması da gerçekleştirilmemiştir.

1981 yılı sonlarında çıkan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun getirdiği yeni düzen içinde Eğitim Fakültesinin durumunda önemli bir takım değişiklikler olmuştur. Fakültenin adı 1983 yılında 2809 sayılı yasayla Eğitim Bilimleri Fakültesi olarak değiştirilmiş, 1980 öncesinde sayıları on bir olan bölümlerin birçoğu kaldırılarak üçe indirilmiştir. Fakültenin bugünkü bölümleri şunlardır: Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü.

Bu dönemde Fakültenin öğretim kadrosunda önemli bir daralma olmuş, 1980 öncesinde doksanın üstünde olan öğretim elemanları sayısı kırklara inmiş, kurum taşra üniversitelerinden öğretim elemanı arar duruma düşmüştür.

Son aylarda öğretmen yetiştiren öbür kurumların (bu arada Eğitim Fakültelerine dönüştürülerek üniversitelere bağlanan eski Eğitim Enstitülerinin yanı sıra Eğitim Bilimleri Fakültesinin de) Milli Eğitim Bakanlığına bağlanacağı yolunda basına da yansıyan söylentiler dolayısıyla, kurumu daha da olumsuz dış etkilere açarak öğretimi büsbütün yozlaştırabilecek böyle bir konum değişikliği kaygıyla karşılanmaktadır.

EK 1

ÜNİVERSİTELERİMİZE BAĞLI EĞİTİM FAKÜLTELERİ KURULMASI HAKKINDA RAPOR*

I. Eğitim ihtiyacımızın kantitatif yönü:

Türkiye nüfusu % 3 gibi büyük bir hızla arttığı için 0-15 yaş çocuklarımız nüfusumuzun % 43 gibi yüksek bir oranını teşkil etmektedir. Bu sayı dünyanın en büyük oranlarından biri, belki de birincisidir!¹

Bu derece büyük bir eğitim talebine cevap vermek zorunda bulunan Millî Eğitim Bakanlığ, asırlık ihmalleri de zayıf bir ekonomik güç ile telafi etmek gibi bir başka çıkmazın içindedir.

Şartları büsbütün ağırlaştırın bir başka sebep de son derece dağınık yaşamakta oluşumuzdur:

1960 sayımı sonuçlarına göre,² 2,5 milyon vatandaşımız en çok 300 kişilik gruplar halinde 11.800 köye dağılmış bulunmaktadır. 7-11 yaş kuşağı nüfusumuzun % 13'ünü teşkil ettiğine göre, buralarda bir ilkokul öğretmenine yetecek 40 öğrenciyi bile bir arada bulamayacağız demektir.

Beş sınıflı bir ilkokul için normal olarak 200 öğrenci gerekir. Bunu sağlayacak minimum nüfus miktarı 1.538 dir.³ Oysaki 13,5 milyon insanımız 1500'den daha küçük topluluklar halinde 22.490 köye dağılmıştır.

Açıkça görülmüyor ki, 34.000 den fazla iskân noktasına dağılmış 16 milyon vatandaşımızın bugün karşı karşıya bulunduğu gerçek, ya eğitimden yoksunluk ya da bir öğretmenin birkaç sınıftı birden okutmak zorunda kaldığı ve dolayısıyla seviyesinden oldukça fedakârlık edilmiş bir ilköğretimden ibarettir.

Bu nüfus yapısının ilköğretim politikamızın felsefesine, metotlarına ve hatta süresine nasıl bir yön vermesi gerektiği konusu bu raporun amacı dışında kaldığı için ele alınmayacaktır.

Öte yandan her sınıfında 35 öğrencinin bulunacağı minimum kapasiteli bir ortaokulun en az 40 kişilik bir ilkokul son sınıfa dayanması gerektiği düşünülürse, minimum kapasiteli bir ortaokulun en az 1.500 kişilik bir topluluğu gerektirdiği ortadadır. O halde bu 16 milyon nüfus, bir ortaokulu da besleyemeyecek dağınıklığıdır. Daha yukarı eğitim kurumları için durum evleviyetle böyledir.

* Hazırlayan: Nuri Kodamanoğlu, Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarı.

1 Türkiyeyi % 33,4 ile Japonya, % 29,5 ile Portekiz, % 26 ile İspanya ve Yunanistan, % 25 ile Fransa, % 22,8 ile İngiltere, % 21 ile Batı Almanya takibetmektedir. (*Annuaire Démographique*, 1959, Les Nations Unies).

2 Devlet İstatistik Enstitüsü yayını No. 449

3 M. Nuri Kodamanoğlu. *Türkiye'de Eğitim* (1923-1960), ikinci baskı. Millî Eğitim Bakanlığı, 1954. Sayfa 15.

1.500 den daha yoğun yerleşme noktalarının sayısı ise 2.000 kadardır ve buralarda 11 milyon kadar vatandaşımız yaşamaktadır. Bunun da 7 milyonu şehirlerimizdedir.⁴

Bugün her çeşit orta dereceli okullarımızın sayısı (Sağlık ve Tarım Okulları dahil) 200 den azdır. Nüfusumuzun azınlığını teşkil eden 11 milyonun yaşadığı her iskân noktasına bir orta dereceli okul düşmektedir. Bu tip okullarımızın büyük şehirlerde yığıldığı hesaba katılırsa (yalnız İstanbul'da 44 resmi ortaokul ve 19 lise bulunmaktadır) nüfusumuzun büyük çoğunluğunun, genel olsun teknik ya da mesleki olsun, orta dereceli eğitimden yoksun bulunduğu açıktır. Cumhuriyet devrinde büyük çabalara rağmen varabildiğimiz sonuç budur ve oldukça acıdır!

Nüfusun büyük çoğunluğunu terk etmiş bir eğitim sistemiyle, demokratik olmaduktan başka, kısa zamanda kalkınabileceğimizi ummak, ne derece doğrudur takdir olunur.⁵

Bu derece az bir eğitim arzı yaptığımız halde özellikle üniversitelerimizin tabanı olan lise ve ortaokullarımızın durumunu kısaca gözden geçirelim.

1963-1964 ders yılında ortaokullarımızda 351.975 öğrenci, 7.275 ortaokul öğretmeni vardır. Batı ülkelerinde bu okullarda bir öğretmene en çok 23 öğrenci düşmekte ve bu oran onlar için eğitimde büyük sıkıntı olarak değerlendirilmektedir.⁶ Biz bu oranı idealimiz olarak görürsek 8.028 öğretmene daha ihtiyacımız var demektir. Ortaokullarımız bugün % 52 açık ile işlemektedir.

Liselerimizde durum daha da fenadır.

1963-1964 ders yılında 95.000 lise öğrencisi ve 1.859 lise öğretmeni vardır. 1949-1950 ders yılında da okullarda 18.057 öğrenciye karşılık 1.405 öğretmen vardır. Bugün ise liselerimizde öğretmen açığı % 71 oranındadır. Öğretmen olmayanlarla bile dolduramadığımız ders saatlerinin sayısı 12.913 dür. Orta öğretimde 60-70 öğrencilik sınıflar normal sayılmakta, bazan bu sayı 80-90'ı bulmaktadır. Çift öğretim alınmış bir eğitim düzeni olmuştur. Bütün bunlara, meslek ve teknik okulların kültür dersleri öğretmenlerindeki açığı da eklersek öğretmen ihtiyacının gerçek derecesi daha iyi anlaşılacaktır!

Bu derece ağır şartlar içinde işleyen orta öğretimin ise, yüksek öğretimin seviyesini tehlikeli bir şekilde düşürdüğü ve düşürmekte devam edeceği açıktır.

Kaldı ki eğitimi daha geniş kitlelere götürmek gibi bir de mükellefiyetimiz vardır. Bugünün açığını kapatmak ve yarının isteklerine hazırlanmak için öğretmeni yetiştiren kaynaklarımıza bir an önce eğilmek ve gerekli tedbirleri derhal almak geciktirilemez bir sorumluluktur...

II. Eğitim ihtiyacımızın kalitatif yönü:

Sayıları sınırlı da olsa, eğitim kurumlarımızdan geçen vatandaşlarımıza, batı bilim ve kültürüne dahil birtakım bilgiler verdiğimiz muhakkaktır. Ancak, bunların batıdaki miktarda olduğunu iddia etmek güç, hele batıdaki seviye ve mahiyette olduğunu iddia ise imkânsızdır. Filhakika hür düşünme, müşahede, tabii ve tenkit edebilme gibi batılı insan kafa yapısının başlıca vasıflarını gerektiği gibi kazandırdığımızı sanmıyoruz.

Orta ve hatta yüksek öğretim kurumlarımızın batıdaki benzerlerine nazaran bariz bir seviye düşüklüğü gösterdiklerinden şüphe eden kalmamış gibidir. Üstelik Türkiye'de okul çevre-den yardım görmez. Onunla mücadele etmek görevindedir.

4 10.000 ve daha fazla nüfus barındıran yerler şehir sayılmıştır. (Bak. Dr. Ruşen Keleş. *Türkiye'de Köylü Nüfus ve Şehirlere Akın*. Siyasal Bilgiler Fakültesi yayını, sayfa 11).

5 Daha fazla bilgi için bkz. M. Nuri Kodamanoglu. Adı geçen eser.

6 *Annuaire International de l'Education*, Vol. XXII, 1960, UNESCO.

Medeniyet değiştirme karar ve gayretinde olan bu memlekette, kalite zaafının, özellikle yüksek ihtisas kademelerinde ve aydın farzolanın çevrelerde ne derece olduğunu kolayca görebiliyoruz.

Bizi gerçek başarıdan alkoyan sebeplerden biri değil birincisi öğretmenlerimizin batılı meslekdaşlarının seviyesinde olmayışlarıdır.

Bunu cesaretle iddia etmek istiyoruz, çünkü eğitimin maddi vasıtalarında ve metotlarındaki bütün gelişmeler bunları öğretmene yardımcı olmaktan daha ileri götürmemiştir. Kaldı ki teknolojik seviyesi düşük ve fakir ülkelerde eğitimin maddi vasıtalarındaki kifayetsizliği önleyebilecek en ucuz tedbir kaliteli öğretmendir. Hatta bu bazan mümkün olan tek yoldur.

Burada bir hususu işaret etmede fayda vardır:

Nüfus strüktürümüzün tabii sonucu olarak az öğrencili küçük ortaokullardan, çok sayıda kurmak zorundayız. Bu da bizi ister istemez birkaç dersi bir öğretmenin okutmasına götürecektir. Bu takdirde öğretmeni, vereceği bilgileri iktisaba değmez hale sokmaktan kurtaracak tek çare kaliteli olmasıdır.

Lise öğretmeni için kalitenin lüzumuna işaret etmek bile fazladır.

Öte yandan bugün özellikle müsbet ilimlerde ve teknolojiye gelişmeler o derece hızlı olmaktadır ki, öğretmenler daha hizmet süresini doldurmadan tabir caizse eskimekte ve kifayetsiz duruma düşebilmektedir. Kendilerini bir defa yetiştirmek için büyük fedakârlıklara katlanan milletimiz ikinci defa yetiştirmek güçte değildir. Öyleyse, öğretmen bilimsel ve teknolojik gelişmeleri hiç olmazsa takip edecek seviyede olmak zorundadır.

Bütün bunlardan dolayıdır ki *"Türkiye'de ucuz eğitimin pahalı öğretmenle mümkün olacağına inanmaktayız. Burada söz konusu olan eğitim hiç şüphesiz orta ve yüksek dereceli eğitimidir.*

O halde Millî Eğitim Bakanlığı hem kaliteli hem de çok sayıda öğretmen yetiştirmek gibi bir temel sorunu çözmek durumundadır.

Hiç şüphesiz bu maksatla çeşitli çözüm yolları gösterilebilir. Biz düşünölebilen en iyi yolu değil, mümkün olan en iyiyi seçtik. Yurdun yarınki ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için de gelişebilir yapıda olmasına dikkat ettik. Şartların zorlamasıyla kurulan ve yığma bir teşkilat halinde bulunan öğretmen yetiştiren kurumlarımızı organik ve sistematik bir bütün halinde toplayan ve geliştiren manevî güçte ve vasıfta olmasına çalıştık.

Bu çözüm nedir? Biraz sonra arzedeceğiz. Şimdi müsaade buyurulursa konuyu bir başka yönden ele almak istiyoruz.

III. Eğitim idaresinde "en hakiki mürşit ilimdir."

Özellikle uygarlık değiştiren ülkelerde eğitim, insana ve onun içinde yaşadığı topluma bir müdahale aracı olduğu için bu iki organizma ile ilgili bütün ilimlerden yararlanmak zorundadır.

Başlangıçta eğitim, kişisel açıdan ele alınmıştır. Kişinin istidat ve iktidarlarını, kendi isteği yönünde geliştirmeyi tek ve baş kaygı bilen eğitim, biyoloji, psikoloji ve pedagojinin bir bileşkesi olarak oluşmuştur.

Buna paralel olarak memleketimizde de bu bilim dalları ile ilgili birtakım kürsüler kurulmuşsa da edebiyat fakültelerinin bünyesinde yer alan bu bilim dalları maalesef gerekli gelişmeyi gösterememişlerdir. Öte yandan bu bilim dallarının eğitime uygulanması ile ilgili araştırmalara ise gerektiği kadar yer ayrılamamıştır.

Eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, eğitim tarihi, ölçme ve değerlendirme teknikleri gibi kürsülerimiz yoktur.

Kaldı ki, son yıllarda bilimsel araştırmaların ekonomik hayatı geniş ölçüde ve derinden etkilemesi, ekonominin gerektirdiği nitelikte ve istediği sayıda yetişmiş insan gücünü hazırlamakta başlıca arz kaynağının eğitim kurumları olması, ekonomik kalkınmanın koşullarından biri olan "elverişli ortam"ın yaratılmasında eğitimin değerli bir rol oynaması, konuya yeni ve önemli bir açıdan bakılmasını gerektirmiştir.⁷

Öte yandan, eğitim talebinin büyük ölçüde gelişmesinden doğan harcamalar o derece artmıştır ki, mali çevreler eğitimle yakından ilgilenmektedirler.⁸

Üstelik az gelişmiş memleketlerde, pek ağır harcamalar isteyen eğitim hizmetlerini dar ya da çok dar olan mali imkanlar içine sığdırmak zorunluluğu eğitimi ekonomik açıdan ele almak⁹ ve planlamak gibi¹⁰ yepyeni anlayış ve bilim dallarının teşekkül etmesine sebep olmuştur.

Başka ülkelerde de oldukça yeni olan eğitim maliyesi, eğitim ekonomisi, planlama teknikleri ve metodolojisi gibi bilim ve araştırma alanları yurdumuz için bütübütün yenidir.

Devrimizde her kamu görevinin bilim kurumlarıyla dayanışma halinde yürütülmesine karşılık, memurlarının bilimsel ve kültürel seviyesi ile iktifa etmek zorunda kalan Milli Eğitim Bakanlığı, seviyeli araştırmaların ışığından yoksun, adeta el yordamıyla iş görülen, kişi ya da zümre tercihlerine göre yönetilen bir hizmet yeri halindedir.

Yüz elli yıldır batılılaşmanın bile ne demek olduğunu herkesin katıldığı bir kavram halinde vuzuha vardırılmamış olan bir ülkede "her kafadan bir ses çıkması" tabii ise de, birbirini nakzedilen uygulamaların sebep olduğu zaman, emek ve para kaybına daha çok dayanamayacak kadar zaafa düşmüş bulunmaktayız.

1964'te 2 milyar 200 milyon lira olan bütçesiyle pek büyük bir iktisadi işletme olarak da görülmesi gereken Milli Eğitim Bakanlığı, ilmin ışığından yoksun kaldıkça değerli bir plan ve programa kavuşamayacaktır.

Bu derece büyük mali kaynakları ehliyetle kullandığımızı iddia edemeyeceğimizi sanırım.

Yukarıdan beri arz ve izah olunan ihtiyaç ve şartlar karşısında, bir yandan eğitim konularında araştırmalar yapmak, öte yandan da seviyeli öğretmenleri, eğitim uzmanlarını ve idarecilerini yetiştirmek üzere Eğitim Fakültelerinin kurulması mümkün, faydalı, hatta zaruridir sanıyoruz.

IV. Yeni kurulacak müessesenin fonksiyonları, kayıt kabul ve lisans rejimi:

Yukarıda belirtilen ihtiyaçlara cevap vermesi beklenen eğitim fakültelerinin fonksiyonlarını şöylece sıralayabiliriz:

7 M.R. Poignant, Dr. S. Moberg, M. Elozar. *Le Plan de Développement de l'Enseignement en Relation avec la Croissance Economique*. O.C.D.E. yayını No. 14560, Paris, 1962.

8 Prof. W. Arthur Lewis. *Les Priorités dans le Développement de l'Enseignement*. O.C.D.E. yayını No. 14529.

9 Prof. Harbison, *La Politique des Ressources Humaines dans les Economies en Voie de Modernisation*.

10 Nuri Kodamanoğlu. *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Eğitim*. Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Enstitüsü Konferansları, No. 20, Ankara, 1963.

- a) Eğitim konularında araştırma yapmak,
- b) Eğitim uzmanlarını yetiştirmek,
- c) Branş öğretmenlerine pedagojik formasyon vermek,
- d) İş başında yetiştirme ve idari hizmetlere hazırlama bakımından seminerler yapmak, kurslar açmak, yayınlarda bulunmak.

O halde, kayıt ve kabul şartları tamamıyla öteki fakültelerimizin aynı olması tabii ve zaruri olan bu fakültelerin üç tip öğrencisi bulunacaktır.

a) Lise ve ortaokullarımızda matematik, tarih v.s. gibi muhtelif dersleri okutmak üzere ilgili fakültelerde branş öğrenimi yapmakta olup pedagojik formasyon kazanmak için Eğitim Fakültesine, bir veya birkaç sertifika almak üzere devam edecekler.¹¹

b) Çeşitli alanlarda eğitim uzmanı (okul psikoloğu, rehber öğretmen gibi) ilköğretim müfettişi ya da orta dereceli öğretmen okullarında meslek dersleri öğretmeni olmak isteyen ve öğrenimlerini tamamen eğitim fakültelerinde yapacak olanlar,¹²

c) Millî Eğitim Bakanlığı mensubu olup daha yukarı hizmetlere işbaşında hazırlanmak üzere fakülteye kısa sürelerde devam edecek memurlar.

Eğitim Fakülteleri, öğretmen yetiştirme sorumluluğunu da üzerine alan her fakülte gibi lisans öğrenimini iki merhalede vermeli, birinci merhaleyi bitirenler ilköğretim müfettişi olmalı, bunların en başarılı olanlarından yeter sayıda ilk devre mezunu ikinci devreye devam etmeli, burayı da başarı ile bitirenler eğitim uzmanı ya da meslek dersleri öğretmeni olmalıydılar. Bunların en güzideleleri fakültelelere asistan olarak alınırlar ve doktora yaparak akademik kariyere intisap ederler.

Eğitim fakültelerinin bugün fen ve edebiyat fakültelerimizde bulunan öbür kürsülere ayrıca sahip olmasına imkân olmadığı gibi lüzum da yoktur. Bir matematik öğretmen adayının fen, bir tarih öğretmen adayının edebiyat, bir muhasebe veya ticaret dersi öğretmen adayının iktisat ya da Siyasal Bilgiler Fakültelerinde; bir sanat enstitüsü öğretmen adayının teknik okul veya teknik üniversitede, bir kız meslek öğretmeni adayının tarım fakültesinde branş öğrenimini yapması hem mümkün hem de ekonomiktir. Bunlar sadece pedagojik formasyon kazanmak için bir veya birkaç sertifika yapmak üzere eğitim fakültelerine devam etmelidirler.

Branş öğrenimi yapmak isteyen öğrencilerin devam edecekleri fakültelelere, özellikle fen ve edebiyat fakültelerine gelince: Bunların, hizmet piramidinin bünyesine uygun bir rejime girmesi, başka bir deyişle istihdam politikamıza uygun mezunlar vermesi için, lisans öğrenimini bir sertifika ya da ön diploma ile ikiye bölmesi çok elverişli olacaktır. Böylece birinci devreyi bitirenler ortaokullara, daha genel bir deyimle ortaöğretimin birinci devresine, ikinci devreyi bitirenler ise lise ve o derecedeki okullarımıza öğretmen olabileceklerdir.

Böyle bir değişiklikle fakültelelere girip de lisans öğrenimi yapamıyacak duruma düşen gençlerimize de, bir hizmete hazırlanma imkânı ve şansı verilmiş olacaktır. Hatta bu bölme sayesinde daha uzun yıllar süreceği anlaşılan lise öğretim seviyesindeki düşüklüğün giderilmesine yarar tedbirler de alınabilecektir.

¹¹ Bu metin içinde, "branş öğrenimi yapmak isteyenler" sözüyle bu gibiler kastedilecektir.

¹² Bu metin içinde, "eğitim lisansı yapmak isteyenler" sözüyle daima bu gibiler kastedilecektir.

V. Eğitim Fakülteleri ile brans öğretmenleri yetiştirecek fakültelerin öğrenci kaynağı:

Genel olarak fakültelerimize liselerimizden öğrenci alındığına göre, bu maksatla lise mezunlarından istifade edilebileceği söylenebilir ve hiç şüphesiz bu bir imkândır. Bu imkândan öğretmen yetiştirmekte de faydalanmaya devam olunmalıdır. Ancak Türkiye'deki istihdam politikası ve şartlarının neticesi, kendi hesabına lise öğrenimi yapabilen gençler öğretmenlik mesleğine çaresiz kalmadıkça rağbet etmemektedirler. Öte yandan istihdam şartlarının kısa gelecekte temelinden değişeceğini de pek ümit edemiyoruz. Gerçi en doğru yol, mesleği cazip hale getirmek ise de bunun önemli faktörlerinden biri olan maaş meselesi, millî gelirimiz bu ve kalkınma hızı da % 7 oldukça kısa zamanda istenilen seviyeye yükselemezdir. Bununla öğretmenlerimizin gerçekten az olan mali imkânlarının artırılmayacağı ya da bu bakımdan alınabilecek tedbirlerin bulunmadığını söylemek istemiyoruz. Elbette yapılabilecek bazı şeyler vardır. Fakat öğretmenlik mesleğine para zoruyla cazibe kazandırılmasını mümkün görmekteyiz. Yaptığımız bir araştırmaya göre 1973'te, % 100 bir ilköğretim, % 42'lik bir ortaokul öğretimi için maaş ve yatırım olarak on yıl sonraki millî gelirimizin % 85 ini eğitime ayırmalıyız.¹³ Ortaöğretim ikinci devre, yüksek öğretim ve öteki eğitim yatırım ve harcamaları buna dâhil değildir. Oysa bugün dünyada bütün eğitim harcamalarına millî gelirinin % 0,5'ini ayırabilen ülke sayısı, bir elin parmaklarıyla sayılabilecek kadar azdır.

Öğretmenlik mesleğine cazibe kazandırabilmek için alınması gerekli öbür tedbirlerden en başta geleni, bu mesleği birinden ötekine geçilemez ya da zamanında geçilmesi çok güç kompartımanlar halinden çıkarmaktır. Öte yandan bu meslek mensuplarının manevî hazineleri olan bilim ve kültürlerini, şimdiye kadar tutulan yolun aksine, mümkün olan en yüksek derecelere kadar yükseltmeye çalışmak gerektiğine inanıyoruz.

O halde çare nedir?

Bugün ilköğretmen okullarımız, askerî okullarımız gibi parasız yatılılık imkânları en geniş olan eğitim kurumlarımız olduğu için, halkımızın büyük çoğunluğuna dayanmaktadır. Ekseriya halî vakti pek müsait olmayan köylü ve kentli aile çocukları büyük bir rekabet içinde ve ancak yarışmayı kazanabilirlerse bu okullara girebilmektedirler. Bu itibarla ilköğretmen okullarımızdaki öğrencilerimizin zekâ ve istidatlarının sevinilecek bir seviyede olduğunu kabul etmemek için sebep yoktur.

Bütün mesele bu istidat ve zekâları iyi eğitim kadroları yardımıyla devlet lise diploması alabilecek seviyede yetiştirmekten ibarettir. Bu ne para işidir, ne de kanun! Bakanlık bu imkânı derhal temin ve bu maksada tahsise mukteldir. Böylece ilköğretmen okuluna esasen seçilerek gelen ve küçük yaşlardan itibaren öğretmen yetiştirilmek üzere burslu okuyan bu gençlerden en başarılıları çok gayeli devlet olgunluk imtihanları yoluyla lise derecesinde genel kültür olarak, öğretmen yetiştiren fakültelerimizin giriş imtihanlarına katılabileceklerdir.

Bakanlıkça, bütün meslek okulu mensuplarından, akademik tahsile istidat ve iktidarlı olanlar için ihdas olunan çok gayeli olgunluk imtihanları yürürlüğe konuluncaya kadar, 1959 yılında tarafımızdan teklif ve Bakanlıkça yürürlüğe konan Ankara Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfları usulünden istifadeye devam olunabilir.

Bu rejime göre, ilköğretmen okulu son sınıfa geçenler arasından en başarılı 150 kadar öğrenci Ankara'da toplanmakta ve en yetişkin öğretmenlerin elinde oldukça uzun bir ders yılı

¹³ M. Nuri Kodamanoğlu, *Nüfus Yapımız Açısından Eğitim Sistemimiz ve Mali Meseleleri*, İstanbul İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü yayını, 1964.

sonunda kesif bir çalışma ile devlet lise imtihanlarına hazırlanmaktadırlar. Bu yolla 4 yıl önce Ankara Fen Fakültesine girip geçen yıl mezun olan elliden fazla gençten on üçü Ankara ve Ege Üniversitelerine asistan olmuşlardır. Orta Doğu Teknik Üniversitesine girenler için Rektör Sayın Kemal Kurdaş başarı sonuçlarına dayanarak sitayışkâr ifadelerde bulunmuştur. Bu örnek, teklif ve ümitlerimizin geleceği için cesaret verici ve değerli bir tecrübedir. Bakanlık bu yıl İstanbul ve İzmir'de, daha sonrası için de Erzurum'da benzeri teşebbüslere girişecektir.

Bir yönüyle parasız yatılı lise gibi işleyecek olan ilköğretmen okullarımız;¹⁴ eğitim imkânlarından yoksun fakat istidat ve zekâsı üstün kitlelerden beslenmemize imkân verecektir. Bu imkân, batıda eğitime nasip olmayan bir potansiyel gücü temsil eder ve Türk eğitimi için bir şanstır.

Böylece istidat ve zekâsı elverdiği, çalışmak iktidarını gösterdiği takdirde ilköğretmen okuluna giren bir köy ilkokulu mezununa ya da ortaokulu bitiren bir şehirliye, üniversite rektörlüğüne kadar bütün yollar açık ve hazırlanmış olacaktır. Bu aynı zamanda bir sosyal adalet getirecektir. Gerçi bir köylü çocuğuna bu yolla bir tıp öğrenimi vermeyeceğiz, fakat ona eşit bir ilmi ve manevi değerde olan fen fakültesi öğrenimi vereceğiz. Belki bir hukuk öğrenimi vermeyeceğiz, fakat ona eşit bir felsefe öğrenimi vereceğiz.

7-10 yıl burslu okuyacak olan bu öğrencilerden öğretmen olarak mecburî hizmet istenecektir. Büyük bir yükün tutacak olan para borçlarını birden ödeyemeyecekleri için meslekte kalmak kaderleri olacaktır. Bununla beraber, yüksek istidatları, iyi yetişmeleri sayesinde hem kendilerini, hem mesleklerini ve dolayısıyla Türk Millî Eğitimini kurtarmayı ve yüceltmeyi bileceklerdir.

Bu sayede fen fakültelerimizin teknik üniversitelere hazırlık okulu gibi işlemekten kurtulacağını, edebiyat fakültelerinin ise daha seviyeli öğrenciler bulabileceğini ayrıca işaret etmek isteriz.

Mesleğimizin ve milletimizin yarını için büyük ümitlerle bağlı olduğumuz bu projeye yardım etmek lütfunda bulunacaklara şimdiden şükranlar sunar, bu yolda atılacak her adımın Türk Millî Eğitimine ciddi bir hizmet olacağı hususundaki inancımızı tekrarlarız.

Ankara, 5 Mart 1964

14 Aynı esaslar kız ve erkek sanat enstitüsü öğrencilerine de uygulanabilir.

**EĞİTİM FAKÜLTELERİ KURULUŞ VE KADRO KANUNU
TASARISININ MADDELERİNİN GEREKÇELERİ***

Madde 1 — Eğitim hizmetlerinin millî ve meslekî bir bütünlük içinde yürütülmesi gerektiğinden, açılmış ve açılacak Eğitim Fakültelerinin aynı temel ölçüler içinde çalışmaları faydalı görülmektedir. Böylece, Ankara Üniversitesince kurulmuş bulunan Eğitim Fakültesiyle diğer üniversitelerde kurulacakların, bu kanun uyarınca örgütlenip işlemesi öngörülmektedir.

Madde 2 — Üniversiteler Kanununun 3. maddesinde sayılan görevlerden başka Eğitim Fakülteleri, millî eğitimimizin özel meselelerini önemle ele alacaklardır. Bu fakülteler, fıkralara göre sırasıyla:

a) Bugün bütün batılı ülkelerde uygulandığı halde bizde gerçekleşmemiş olan Eğitim Bilimlerinde lisans ve doktora derecesinde öğretim yapacaklardır.

b) Eğitim Enstitülerinin Eğitim Bilimleri dallarını bitirenlere daha üst öğrenim imkânlarını vereceklerdir.

c) Eğitim ve öğretim hizmetlerinde görevlendirileceklerle, mesleğin gerektirdiği öğretimi vererek eğitim ve öğretim görevinin başlıbaşına bir meslek olduğu gerçeğinin fiilen ortaya konmasını sağlayacaklardır.

d) Batı ülkelerinde meslek içinde ve görev sırasında üst öğrenim yapma ve bilgileri yenileştirme yollarının açık olması ve bunu sağlayacak düzenin kurulmuş olması, millî eğitim hizmetlerinin daha başarılı ve seviyeli olarak yürütülmesini sağlamaktadır. Eğitim Fakültelerimiz de yaz okulları, kurslar, akşam dersleri, muhabere yoluyla öğretim ve benzeri çalışmalar için gerekli düzenleri kurarak eğitim mensuplarımıza bilgilerini yeni tutmak ve üst öğrenim yapmak yollarını açacaklardır.

e) Eğitim felsefemizin bütün meslek mensuplarıncı ve halkoyunca açık ve seçik olarak bilinmesi, amaçlarımıza varmak için zorunludur. Ayrıca, bu alanda araştırma ve incelemelere dayanacak yeni görüşleri de ilgililere ve halkoyuna ulaştırmak gereklidir. Millî yapımıza en uygun kuruluş, örgüt ve tedbirlerin gerçekleşmesinde dayanılacak eğitim temellerimiz ancak orijinal araştırma ve incelemelerle ortaya konulabilir. Eğitim Fakülteleri, çeşitli nedenlerle bugüne değin ele alınmamış olan eğitim araştırmalarının bilimsel yollar ve ölçüler içinde yapacaktır.

f) Eğitimde başarıya ulaşmakta rol oynayan faktörlerin araştırılıp izlenmesi ve sonuçların değerlendirilmesi, zaman, emek ve yatırımlardan en büyük ölçüde faydalanmayı sağlayacaktır. Bugüne kadar yeterince gerçekleştirilememiş olan bilimsel izleme ve değerlendirme, Eğitim Fakültelerinin ele alacağı en faydalı konulardan biri olacaktır.

* Ek 1'deki yazanağın neredeyse tümü olduğu gibi bu tasarının genel gerekçesini oluşturduğundan, yinelemeye yol açmamak için burada tasarının genel gerekçesine yer verilmemiş, yalnız madde gerekçelerinin verilmesiyle yetinilmiştir.

Madde 3 — Bu madde Eğitim Fakültelerinde yapılacak ve meslekte bütünlüğü sağlayacak nitelikteki öğrenimlerle ilgilidir.

a) Devlet Olgunluk Sınavlarını vermiş olanlar lisans ve doktora öğrenimi yapacaklardır. Bunlardan Eğitim Enstitülerini bitirenlerin bu öğrenimleri değerlendirilecektir.

b) Devlet Olgunluk Sınavlarını vermemiş olan Eğitim Enstitüsü mezunları “Yüksek Eğitim Diploması” ile sonuçlanan öğrenimi göreceklər, bunların Eğitim Enstitülerinde gördükleri öğrenim değerlendirilecektir.

c) Öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okulları bitirmiş olanlara ya da bu kurumlarda okuyanlara bir yıllık fazla öğrenime denk sayılan, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenim verilecektir.

d) İş başında, yenileştirici ya da üst öğrenim için gerekli düzen özel bir yönetmelikle ele alınacaktır.

Madde 4 — Bu maddede öğretmenlikle ilgili dal öğrenimi görenlere eğitim mesleğinin gerektirdiği öğrenimin verileceği, meslekte bütünlüğün sağlanacağı, verilecek diplomaların hizmet alanlarıyla kademelerindeki karşılıklarının ne olacağı belirtilmiş, yetkiler ve sorumluluklar belli ölçülere bağlanmıştır. Buna göre sırayla:

a) Eğitim Fakültesine giren Devlet Olgunluk Diploması sahipleri lisans öğrenimlerini tamamlarlarsa, liselerle bu derecedeki okullarımızda eğitim uzmanlığı, lisans öğreniminin birinci devresini tamamlarlarsa ortaokullarda eğitim uzmanlığı ya da ilköğretim müfettişliği yetkilerini kazanacaklardır.

b) Eğitim Enstitülerinin Eğitim Bilimleri dallarını bitirenler, önceki öğrenimleri değerlendirilerek Eğitim Fakültelerine girebilecekler, fakülteyi bitirdiklerinde “Yüksek Eğitim Diploması” olarak orta dereceli teknik ve meslek okullarına eğitim uzmanlığı yetkisiyle atanacaklardır.

c) Öğretmen yetiştiren fakülte ya da yüksek okulları bitirenlere öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenim sonunda “Öğretmenlik Belgesi” verilecek, böylece ancak bu belgeyi taşıyanların mesleğe alınması yoluyla mesleğin bütünlüğü sağlanmış olacaktır.

d) Meslek içinde öğrenim görenlere, bu öğrenim belli bir diploma ile sonuçlanmıyorsa özel yönetmeliklerinde belirtilecek belgeler verilecektir.

Madde 5 — Bu madde Eğitim Fakültelerinde öğrenim göreceklerin memurluğa atanmaları, kıdem ve terfileriyle ilgilidir.

1- a) Daha önce Eğitim Enstitülerinde öğrenim görmüş olanların, bu öğrenim süreleri ile fakültelerdeki öğrenimleri bir bütün sayılarak değerlendirilecektir.

b) Daha önce memurluk yapmış olanların Eğitim Fakültelerinde okudukları süre memurlukta geçmiş gibi, kıdem ve terfi sürelerine eklenir.

c) Memurken Eğitim Fakültelerine devam edenler, esasen kıdem ve terfi kazandıklarından, ayrıca bir hak getirilmemiştir.

2- Bu fıkrada öğretimle ilgili fakülte ve yüksek okullarda öğrenim görmüş olanların Eğitim Fakültelerinde görecekləri öğrenim kıdem ve terfilerine bir yıl eklenmek suretiyle değerlendirilmektedir.

Madde 6 — Eğitim Fakültesi Koordinasyon Kurulu, millî eğitimimizin insangücü, felsefe, sistem, örgütlenme, yapı, araç gereç ve başka her çeşit konularını göz önünde tutarak bunlarla ilgili kararlar alacak ve çalışmalarını işbirliği içinde yürütülmesini sağlayacaktır. Kurulda bi-

lim adamlarının yanında yer alacak Millî Eğitim Müsteşarlarıyla Talim ve Terbiye Kurulu Başkan ve Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Dairesi Başkan, bilimin, alınan sonuçların yeni eğitim plan ve programlarında değerlendirilmesinde uygulayıcıların görüşlerinden faydalanmasını sağlayacaktır.

Madde 7 — Koordinasyon Kurulunun başlıca görevleri şunlar olacaktır:

a) Eğitim Fakültelerinin açılacağı çevredeki Eğitim Enstitüleriyle ilk ve ortaokullardan uygun görülenleri uygulama okulu olarak seçmek, Eğitim Fakülteleri ile Millî Eğitim Bakanlığı ve yukarıda sözü geçen öğretim kurumlarının en faydalı bir işbirliği halinde çalışmasını sağlamak;

b) Hangi öğretim ve eğitim elemanının nereden yetişeceğini saptayarak görevlerin en uygun yetiştirme alanlarından gelenlere verilmesini sağlamak;

c) Lise öğrenimi üstünde ve belli sınavlarla tesbit edilen üniversite öğreniminin yeterli sayılabilecek derecelerinin değerlendirilmesi yoluyla büyük öğretmen açığının kapatılmasını sağlayacak bir yol olarak "Lisans Öncesi Diploması" vermek (Bunun verilme şartları, müfredatlar, öğretmen ihtiyacı, görevlerin mahiyetleri gibi millî eğitim görevlendirme politikası esasları göz önünde tutularak kararlaştırılacaktır);

d) Millî Eğitim Bakanlığınca burslu ya da yatılı okutululardan Eğitim Fakültelerinde "Lisans Öncesi" öğrenimini tamamlayanların başarı derecelerini kesin ölçülerle değerlendirerek, bunlarda daha üst öğrenim için aranacak şartları saptamak (Bu şartları taşıyanlar "Lisans" öğrenimine devam edecekler, taşımayanlar ise ortaokullarda eğitim uzmanlığı ile ilgili hizmetlerde görevlendirilecek ya da ilköğretim müfettişliğine atanacaklardır);

e) İlgililerden eğitimimizin sorunlarıyla ilgili araştırma ve incelemeler yapılmasını istiyebileceği gibi, hizmetin ihtiyaç ve gelişmesiyle ilgili konularda çözüm yolları getirerek uygulamalara ışık tutmak,

f) Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenimi göreceklere uygulama içinde yetiştirme imkânlarını vermek üzere, eğitim ve öğretim bakımından Eğitim Fakültelerine bağlanacak okulları uygulama okulu olarak seçmek,

g) Meslek eğitiminde bilimsel verilere ve yurt gerçeklerine en uygun yolları uygulamak amacıyla öğretmen yetiştiren kurumlar arası işbirliğini sağlamak.

Madde 8 — Öğretmen ve eğitimci yetiştirilmesini belli ölçülere bağlamak ve daha üst öğrenim vereceği Eğitim Enstitüleri mezunlarının taşımaları gerekli nitelikler konusunda söz sahibi olmak zorunluluğu bakımından, Eğitim Fakülteleri, Eğitim Enstitülerinin müfredat programları, sınıf geçme ve sınav yönetmelikleri konusunda son kararları vereceklerdir.

Madde 9 — Uygulama okullarından tamamiyle faydalanabilmek için, bunların eğitim ve öğretim işlerinin Fakültece düzenlenmesi öngörülmüştür.

Ek Madde 1 — Bu maddede Eğitim Enstitülerini bitirenlerden üst öğrenime devam edeceklerle ilgili hükümler açıklanmaktadır.

a) Devlet Olgunluk Sınavlarını vermiş olan Eğitim Enstitüsü mezunlarının önceki öğrenimleri değerlendirileceği gibi, bunların öğretmen yetiştiren fakültelerdeki öğrenim süreleri, kıdem ve terfilerine sayılacaktır.

b) Devlet Olgunluk sınavını vermemiş olan Eğitim Enstitüleri mezunlarına öğretmen yetiştiren ilgili fakültelerce görev alacakları meslek ve teknik okullarının özelliklerine uygun prog-

ramlar düzenlenecek, bu öğrenim süreleri kıdem ve terfilerine sayılacaktır. Bunların önceki öğrenimleri de değerlendirilecektir.

Ek Madde 2 — İstifdat ve kabiliyet gösteren ilköğretmen okulu mezunlarına, üniversiteye giriş şartlarını kazandırmak üzere, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli düzen kurularak tedbirler alınacaktır. Bugün Ankara, İstanbul ve İzmir Yüksek Öğretmen Okulları hazırlık sınıfları bu amaçla öğretim yapmaktadırlar. Altıncı yılını tamamlamış bulunan Ankara Yüksek Öğretmen Okulu denemesi çok başarılı olmuş, bu yolla istenilen nitelikte lise öğretmeni yetiştikten başka, üniversitemizin asistan ihtiyacının karşılanmasında da değerli bir kaynak bulunmuştur.

Ek Madde 3 — Öğretmen açığımızın büyük oluşu, bazı kayıttayıcı tedbirleri zorunlu kılmaktadır. Bu maddede Millî Eğitim Bakanlığınca öğretmen yetiştirilmek üzere burslu ya da yatılı okutulanların bu öğrenim amaçları içinde kalmaları öngörülmektedir.

Ek Madde 4 — Özellikle Millî Eğitim görevlerinde mesleğin gerektirdiği öğrenimin zorunluluğu yanında, son yıllardaki gelişme eğitim yöneticiliğinin bir öğrenim disiplini içine alınması gerekli görülmektedir.

Ancak, meslek içinde yöneticilik görevinde bulunmuş ve bulunanların kazanılmış hakları saklı tutulmuştur.

Ayrıca, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren, yöneticilerin, görevlendirilecekleri kurumlarda öğretmenlik şartlarını taşınmaları da öngörülmüştür.

Geçici Madde 1 — Üniversitemizdeki eğitim bölümleri gelişmemiş bulunduğundan, Eğitim Fakültesini istenilen nitelikte kurmak, ancak en az 3 birinci sınıf yabancı öğretim üyesinin göreve getirilmesiyle sağlanabilecektir. Türk öğretim üyeleri eğitimimizin milli yönünü öğrencilerimize en etkili bir yolda işleyecek alanlardan Senatoca seçileceklerdir.

Geçici Madde 2 — Kuruluşun istenilen ölçüler içinde gerçekleştirilmesi ve Fakülte geleneklerinin yerleşmesi bakımından ilk dekanın 4 yıl için seçilmesi zorunlu görülmüştür.

Geçici Madde 3 — İlk yıllarda üniversiteler Kanununun öngördüğü sayıda profesör ya da doçent bulunamayacağı göz önünde tutularak Fakülte Yönetim Kuruluna profesörler yerine doçentlerin, doçentler yerine de profesörlerin seçilmesi öngörülmüştür.

Geçici Madde 4 — Eğitim Fakülteleri çeşitli araştırma, inceleme ve öğretim çalışmalarında gerekli gördüğü personel, tesis, araç ve gereçleri sağlayıncaya kadar, Millî Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosunun her çeşit imkânlarından mali bir külfete katlanmaksızın faydalanacaktır.

Geçici Madde 5 — Ticaret Liseleri meslek dersleri öğretmeni ihtiyacı karşılanmış bulunduğundan ve bundan sonraki ihtiyaçları İktisat Fakülteleri ve İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerini bitirenlere Eğitim Fakültelerinde "Öğretmenlik Belgesi"yle sonuçlanacak öğretim verileriyle karşılanacağından önümüzdeki öğretim yılı kapanacak olan Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu yapı, tesis, araç ve gereçleri Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesine devredilmiştir.

Madde 10 — Cetvellerle ilgilidir.

Madde 11 — Fakültenin ileriki ihtiyaçları göz önünde tutularak gerekli kadrolar (K) cetveline konmuştur.

Madde 12 — 13 — Yürürlük maddeleridir.

EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN KURULUŞ VE KADRO KANUNU TASARISI

KAPSAMI:

Madde 1 — Üniversiteler Kanununun 2. maddesi uyarınca kurulmuş ve kurulacak olan EĞİTİM FAKÜLTELERİ bu kanunun hükümlerine bağlıdır.

AMACI:

Madde 2 — Eğitim Fakülteleri, Üniversiteler Kanununun 3. maddesinde belirtilen görevlerden başka, aşağıdaki görevleri de yerine getirir:

- a) Her çeşit eğitim bilimleri dalında lisans ve doktora seviyesinde öğretim yapmak,
- b) Yüksek okulların eğitim bilimleri dallarını bitirenlere daha ileri derecelerde öğretim yapmak,
- c) Her dereceden öğretim ve eğitim kurumlarında görevlendirilecek öğretmen ve öğretim üyelerine, ilgili fakülte ve yüksek okullarda kazandıkları öğrenime ek olarak, eğitim mesleğinin gerektirdiği öğretimi vermek,
- d) İlgilileri, eğitim ve öğretim alanında işbaşında yetiştirmeye ve eğitim yönetimine ilişkin görevlere hazırlanmaya yönelik çalışmalarda bulunmak ve kurslar açmak,
- e) Türk millî eğitiminin amaç, ilke, sistem, yöntem ve her çeşit sorunları ile ilgili araştırmalar yapmak ve bunların sonuçlarını ilgili makamlara ve halkoyuna duyurmak,
- f) Eğitim çalışmalarını izlemek ve değerlendirmek.

GİRİŞ ŞARTLARI:

Madde 3 — a) 2. maddenin (a) fıkrasına göre öğrenim yapacaklardan Devlet Olgunluk Sınavlarını başarmış olmaları istenir. Bunlardan eğitim enstitülerini bitirmiş bulunanların bu öğrenimleri, Fakültede tabi tutulacakları öğrenim bakımından, eğitim fakültesi Profesörler Kurulunun koyacağı ölçüler içinde değerlendirilir.

b) 2. maddenin (b) fıkrasında belirtilen öğrenimi görmek isteyenlerin Eğitim Enstitülerini bitirmiş olmaları ve fakültenin bu amaçla açacağı giriş sınavlarını kazanmaları gerekir. Bunların daha önceki öğrenimleri Fakültede tabi tutulacakları öğrenim bakımından, Fakülte Profesörler Kurulunun koyacağı ölçüler içinde değerlendirilir.

c) 2. maddenin (c) fıkrasına göre öğrenim görmek isteyenler fakülte ve yüksek okullardan birini bitirmiş ya da bu kurumların kayıtlı ve devamlı öğrencisi olmalıdırlar.

d) 2. maddenin (d) fıkrasına göre öğrenim yapacakların giriş şartları özel yönetmeliğinde belirtilir.

BELGELER VE HAKLAR:

Madde 4 — Ana okullardan Üniversitelere kadar her dereceden eğitim kurumlarında öğretmenlik ve öğretim üyeliği yapacak olanlar dal öğrenimleri yanında eğitim mesleğinin gerektirdiği öğrenimi de yapmakla yükümlüdürler. Bunlardan:

- a) 2. maddenin (a) fıkrasına göre öğrenim görenlere lisans ve doktora diplomaları verilir.

Lisans öğrenimini başarı ile bitirenler, liselerle bu derecedeki okullarda öğretmenlik, özel eğitim, yetişkinler eğitimi, rehberlik, toplum kalkınması ve benzeri alanlarda eğitim uzmanlığı yetkisini kazanmış olurlar.

Lisans öğreniminin ilk devresini başarı ile bitirip de ikinci devresine devam etmeyenlere "Lisans Öncesi Diploması" verilir ve bu gibiler ortaokullarda rehberlik ve ilköğretim müfettişliği yetkisini kazanırlar.

b) 2. maddenin (b) fıkrasına göre öğrenim görmüş olanlara "Yüksek Eğitim Diploması" verilir. Bu gibiler orta dereceli teknik ve meslek okullarında öğretmenlik, özel eğitim, okul öncesi eğitimi, rehberlik, yetişkinler eğitimi, toplum kalkınması ve benzeri alanlarda eğitim uzmanlığı yetkisini kazanmış olurlar.

c) 2. maddenin (c) fıkrasına göre öğrenim görmüş olanlara "Öğretmenlik Belgesi" verilir.

d) 2. maddenin (d) fıkrasına göre öğrenim görenlere "Yeterlik" ya da "Kurs" belgeleri verilir. Bu gibilerin meslekte değerlendirilme esasları özel yönetmeliklerinde belirtilir.

Madde 5 — İkinci maddeye göre öğrenim yapanların kıdem ve terfilerinde aşağıdaki esaslar uygulanır:

1. İkinci maddenin a ve b fıkralarına göre öğrenim yapanlardan,

a) Eğitim hizmetlerine atanmak suretiyle ilk defa memurluğa atanacaklar barem kanunlarının genel hükümlerine tabidirler. Ancak, daha önce Eğitim Enstitülerini bitirmiş olanların her iki öğrenimleri bir bütün sayılır.

b) Eyvelce devlet memurluğunda bulunmuş olanların bu öğrenim süreleri, memurlukta geçmiş gibi kıdem ve terfilerinde dikkate alınır.

c) Memurken bu öğrenimi yapmış olanların memuriyetleri sırasındaki öğrenim süreleri kıdem ve terfilerinde hesaba katılmaz.

2. İkinci maddenin (c) fıkrasına göre öğrenim yapanlar, dal öğrenimleri süresinden bir yıl fazla öğrenim görmüş sayılırlar. Ancak, bu öğrenimi memurlukları sırasında yapanlar, bu hükümden faydalanamazlar.

KOORDİNASYON KURULU

Madde 6 — Eğitim Fakültesi Koordinasyon Kurulu Fakülte dekanının başkanlığında Profesörler Kurulunca seçilen 4 öğretim üyesi ile Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarları, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı ve Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Dairesi Başkanından kurulur.

Madde 7 — Eğitim Fakültesi Koordinasyon Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Eğitim Fakülteleri ile öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullar, Millî Eğitim Bakanlığı, Fakülte bölgesine giren okullar arasında işbirliğini sağlamak,

b) Öğretmen yetiştiren fakültelerle yüksek okulları saptamak,

c) Öğretmen yetiştiren fakültelere yapılan lisans öğretiminin ne kadarının ortaokul öğretmenliğine yetki veren "Lisans Öncesi Diploması" na karşılık sayılacağı konusunda karar vermek,

d) Millî Eğitim Bakanlığınca burslu ya da yatılı olarak okutulanlardan Eğitim Fakültelerinde "Lisans Öncesi" öğrenimlerini bitirenlerin "Lisans Öğrenimi" görmeleri için gerekli şartları saptamak,

e) Millî Eğitimimizin ihtiyaç ve gelişmesiyle ilgili konularda, yetkili kurum ve makamlara önerilerde bulunmak,

f) Eğitim Fakültelerine bağlanacak uygulama okullarını seçmek,

g) Eğitim Fakültesi ile Yüksek Öğretmen Okulları, eğitim enstitüleri ve uygulama okulları arasında gerekli işbirliğini sağlamak ve bu konuda bilim ve eğitim kararlarını almak.

EĞİTİM ENSTİTÜLERİ

Madde 8 — Eğitim Fakülteleri, bölgelerinde eğitim enstitülerinin müfredat programları, sınıf geçme ve imtihan yönetmelikleri ile ilgili konularda öğretmen kurullarının görüşlerini alarak karar verirler.

UYGULAMA OKULLARI

Madde 9 — İlk ve orta dereceli okullardan uygulama okulu olarak ayrılanların eğitim ve öğretim işleri Eğitim Fakültelerince düzenlenir.

EĞİTİM ENSTİTÜLERİNİ BİTİRENLERİN ÜST ÖĞRENİMLERİ

Ek Madde 1 — a) Eğitim Enstitülerini bitirip de Devlet Olgunluk Sınavlarını başarıyla tamamlayarak ilgili fakültelerde lisans öğrenimine kabul edilenlerin daha önce yapmış oldukları öğrenim, Fakültede tabi tutulacakları öğrenim bakımından ilgili fakülte Profesörler Kurullarının koyacağı ölçüler içinde değerlendirilir. Bu gibilerin ilgili fakültelerde geçen öğrenim sürelerinin kıdem ve terfilerine sayılmasında 5. maddenin 1 numaralı fıkrasının a, b ve c bentlerindeki esaslar uygulanır. Bunlar lise ve bu derecedeki okullarda öğretmenlik yetkisini kazanırlar.

b) Eğitim Enstitülerini bitirip de ilgili Fakültelerin açacakları giriş sınavlarını kazananların, orta dereceli teknik ve meslek okullarında öğretmenlik yapabilmelerini sağlamak üzere fakültelere programlar düzenlenir. Bunların daha önce yaptıkları öğrenim ilgili Fakülte Profesörler Kurulunun koyacağı ölçüler içinde Fakültede tabi tutulacakları öğrenim bakımından değerlendirilir. Bu gibilerin ilgili Fakültelerde geçen öğrenim sürelerinin kıdem ve terfilerine sayılmasında da 5. maddenin 1 numaralı fıkrasının a, b ve c bentlerindeki esaslar uygulanır.

İLKÖĞRETİM OKULLARINI BİTİRENLERİN ÜST ÖĞRENİMLERİ

Ek Madde 2 — Meslekte bütünlüğü sağlamak üzere, ilköğretmen okulları öğrencilerinden üst öğrenimi başarı ile yapabilecek istidat ve kabiliyet gösterenlere öğretmen yetiştiren fakültelerin giriş şartlarını kazandırmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli eğitim düzeni kurulur.

YATILI YA DA BURLU OKUYANLAR

Ek Madde 3 — Millî Eğitim Bakanlığınca öğretmen ve eğitimi yetiştirilmek üzere burslu hizmetin karşılığında borçlandıkları parayı toptan ödemedikçe, öğretmen ya da yatılı oku-

tulanlar mecburi hizmet görevlerini tamamlamadıkça ya da yükümlü olduğu hizmetin karşılığında borçlandıkları parayı toptan ödemedikçe, öğretmen yetiştiren fakülteler dışındaki fakültelere giremezler, bu amaç dışında öğrenim göremezler.

YÖNETİM GÖREVLERİNE ATANACAKLAR

Ek Madde 4 — Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütünde ve okullarda yönetim görevlerine atanacakların eğitim fakültelerinin bu gibiler için düzenlediği öğretim programlarını tamamlamaları zorunludur. Bu Kanunun yayınlanmasından önce yönetim görevlerinde bulunmuş olanların kazanılmış hakları saklıdır.

Herhangi bir okulda yönetim görevi alacakların o okulda öğretmenlik yapmak için gerekli şartları taşımaları zorunludur.

FAKÜLTENİN İLK ÖĞRETİM ÜYELERİ

Geçici Madde 1 — Eğitim Fakültesi kürsülerine Üniversiteler Kanunu gereğince Türk öğretim üyeleri yetiştirinceye kadar, üçü yabancı olmak üzere en az 6 öğretim üyesi seçilir. İlk seçim ilgili üniversite senatosunda yapılır.

İLK DEKAN:

Geçici Madde 2 — Eğitim Fakültesinin ilk dekanı ilgili üniversite senatosunca, Eğitim Fakültesi Türk öğretim üyeleri arasından seçilir. Süresi dolmadan dekanlığın boşalması halinde aynı usul ve süre uygulanır.

Geçici Madde 3 — Eğitim Fakültesi Yönetim Kurulu, Üniversiteler Kanunu uyarınca kurulur. Ancak, yeter sayıda öğretim üyesi sağlanıncaya kadar profesörlerin yerine doçentler, doçentlerin yerine de profesörler seçilebilir.

TEST VE ARAŞTIRMA BÜROSU:

Geçici Madde 4 — Kendisinkiler yeterli duruma gelinceye kadar, Eğitim Fakülteleri, araştırma ve çalışmalarında Millî Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosunun personel, tesis, araç ve gereçleriyle diğer her çeşit imkânlarından faydalanır.

Geçici Madde 5 — Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okuluna ait taşınır ve taşınmaz mallar Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesine devredilmiştir.

CETVELLER:

Madde 10 — Bu kanuna bağlı (1) ve (2) sayılı cetveller 5239 sayılı kanuna eklenmiştir.

Madde 11 — Bu kanuna bağlı (3) sayılı cetvelde gösterilen kadrolar 1964 ve 1965 bütçe yıllarında uygulanmaz.

YÜRÜRLÜK:

Madde 12 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 13 — Bu kanunu Millî Eğitim ve Maliye Bakanları yürütür.

(1) Sayılı Cetvel

Derece	Görevin çeşidi	Sayı	Aylık
a) Öğretim üyeleri			
1	Profesör	6	2000
2	"	8	1750
3	"	14	1500
4	"	13	1250
5	"	8	1100
5	Doçent	8	1100
6	"	10	950
7	"	13	800
8	"	9	700
b) Öğretim yardımcıları:			
7	Asistan	22	800
8	"	25	700
9	"	30	600
10	"	21	500
3	Uzman	2	1500
4	"	10	1250
5	"	11	1100
6	"	5	950
7	"	5	800
8	"	4	700
5	Okutman	1	1100
6	"	1	950
7	"	2	800
8	"	2	700
9	"	3	600
c) Memurlar:			
5	Sekreter	1	1250
5	Kitaplık Müdürü	1	1100
7	Kütüphaneci	2	800
8	"	4	700
9	"	4	600
7	Büro Şefi	1	800
8	Öğrenci İşle. Şefi	1	700
9	Ayniyat ve ev. Mem.	1	600
10	Birinci mümeyyiz	4	500
11	İkinci	4	450
10	Anbar Memuru	1	500
10	Öğrenci İş. Mem.	3	500

CEMAL MIHÇIOĞLU

(2) Sayılı Cetvel

Eğitim Fakültesi

Görevi	Sayı	Ücret
Dekan	1	210

(3) Sayılı Cetvel

Derece	Görevinin Çeşidi	Sayı	Aylık
a) Öğretim Üyeleri			
1	Profesör	3	2000
2	"	4	1750
3	"	8	1500
4	"	6	1250
5	"	3	1100
5	Doçent	6	1100
6	"	8	950
7	"	10	800
8	"	4	700
b) Öğretim yardımcıları			
7	Asistan	12	800
8	"	15	700
9	"	20	600
10	"	11	500
4	Uzman	3	1250
5	"	2	1100
6	"	3	950
7	"	3	600
8	"	2	700
9	"	2	600
c) Memurlar			
10	Öğrenci işleri memuru	1	500

EK 3*

EKSELANS TÜRKİYE MİLLİ EĞİTİM BAKANINA
ANKARA ÜNİVERSİTESİNDE EĞİTİM FAKÜLTESİ KURULMASI
HAKKINDA RAPOR

I.A. LAUWERYS, D. Sc., D. LIT., F.R.I.C.,

Londra Üniversitesi Mukayeseli Eğitim Profesörü

(1) Genel Amaçlar

Görüşmüş olduğum herkes, üniversiteye bağlı bir eğitim fakültesi kurulması yolundaki genel eğilimi kesinlik ve heyecanla destekledi. Bu destek, yalnızca öğretmen ve profesörlerden değil fakat aynı zamanda Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversite temsilcileri ve öğretmenlerin meslek eğitimi ile ilgili bütün kurumlar tarafından gösterildi: Yeni kuruluşun, öğretmen yetiştirme işini, okulların ihtiyaçlarıyla bağımsızını kuvvetlendirmekten çok sınırlıyacağı konusunda gösterilen temelsiz korkuya dayanan ufak tereddüt ve şüpheler vardır. Genel olan istek ve destek, derhal ve kesin yolda harekete geçmek için kuvvetli bir sebep teşkil etmektedir.

Bir eğitim fakültesi tarafından izlenecek amaçlar arasında, aşağıda verilenler, gerek uzman grupları ile tartışmalarında gerekse bana sunulan raporlarda en çok üzerinde durulan amaçlardır:

(a) Liseler ve öğretmen okulları için gittikçe artan sayıda kalifiye öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Bu, orta öğrenimin ikinci devresi ile ilgilidir (15-18 yaşlar). Türk lisesinin durumu trajiktir; evvelce var olan yüksek standartlar ve bu kurumların gelenekleri, öğretmen katlığı yüzünden gittikçe bozulmaktadır.

Bu öğretmenlerin meslek yönünden gelişmeleri gerektiği de açıktır. Halen zaman bakımından oldukça kısa ve uygulama yönünden yetersiz bir meslek eğitimi verilmekte ise de bu sınıfta mesleki kabiliyet sağlamaktan çok konu hakimiyetine yöneltmiştir.

(b) Eğitim ve öğretmenlik formasyonunu Gazi ya da Eğitim Enstitüleri (v.b.) kurumlarda alanlar için, üniversite derecesi dahil, yüksek akademik liyakat yollarını açmak büyük bir önem taşımaktadır. Bunu yapmakla yalnızca sorumlu mevkiler için istidatlardan faydalanmak değil fakat aynı zamanda öğretmenlik mesleğinde birlik sağlayarak mesleğin statü ve prestijinin artması sağlanacaktır.

Türkçeye çevirenler: F. Varış, O Çaplı.

* Başlangıçta bu metni hiç dokunmadan, olduğu gibi yayımlamayı düşündükse de, baskı düzeltmelerini yaparken, Millî Eğitim Bakanlığı belgelerinden sağlanan bu basılı metinde birçok anlatım, noktalama, dizgi yanlışları bulunduğunu gördük. Bunun üzerine anlamı bozarak okuyucuyu aşırı ölçüde tedirgin eden yanlışlardan önemli bir bölümünü düzeltmek gereğini duyduk. Düzeltmediğimiz yanlışlardan biri, hemen başlığın altında, İngiliz profesörün küçük adının "I" olarak gösterilen ilk harfidir. Yazarın ilk adı Joseph olduğuna göre söz konusu harfin "J" olması gerekirdi. (C.M.)

(c) Türkiye Millî Eğitim Sisteminin gelişmesi ve bu sanayileşmenin doğuracağı taleplere hızla adapte olması için -halen eksik olan- geniş ve kapsayıcı araştırma gerekmektedir. Akıllı bir eğitim politikası, uzun vadeli reformlar, ancak dikkatli ve bilimsel araştırma ışığında planlanabilir. Eğitim alanındaki çalışmalar Türklere tarafından yürütülmelidir: Örneğin, sosyoloji ve psikoloji alanında yabancı kaynaklara dayanmak yanlış yöne götürebilir; ve ne kadar istekli olursa olsunlar yabancılar ancak sınırlı yolda yardım edebilirler. Bu, devamlı ve düzenli surette orijinal çalışmalar yapan kuvvetli bir eğitim fakültesinin derhal kurulması gerektiği göstermektedir.

(d) Yukarıda sıralanmış olan amaç ve erekler, öncelikle Ankara'da, sonra İstanbul ve İzmir gibi Üniversite merkezlerinde, kısmen otonom kurumlardan meydana gelen bir federasyon halinde Eğitim Fakültesi açarak gerçekleştirilebilir. Otonom kurumlardan, halen öğretmen yetiştirmekte olan çeşitli enstitüler kastedilmektedir. Bu federasyonun merkezi ve nüvesi, tercihan üniversite sitesinde veya yakınında eğitim birimleri ile uğraşan yeni bir yüksek öğrenim kurumu (hochschule, Haute Ecole) olacaktır.

(2) Eğitim Bilimleri Yüksek Okulu

Hangi kurumlar federe olacaktır?

Cörişüme göre fakülteye öğretmen okullarını ithal etmek yerinde olmayacaktır. Halen bu kurumlar ilkokul ve köy öğretmenlerini yetiştirerek iyi hizmet görmektedirler. Fakat diğer memleketlerin geçirdiği merhaleler (Örneğin, A.B.D., İngiltere, Almanya, Fransa vs.) bunların da tedricen orta öğretim kurumları (ya da liseler) ya da eğitim enstitüleri haline geleceğini göstermektedir. Bir kaç yıl içinde bu kurumların hepsinin öğrencilerini ortaokuldan sonra öğrenime kabul etmelerini söylemek mümkündür.

Buna göre organik bir fakülte ile birleştirilecek kurumların yüksek öğrenim kademesinde olmaları gerekecektir; diğer bir deyimle yalnızca orta öğrenimini bitirmiş olan (genel olarak 18 yaşında) öğrencileri yetiştiren kurumlar bu fakülteye federe olabileceklerdir.

Böylece Ankara'daki federe kurumları şöyle sıralamak mümkündür:

- (I) Eğitim Bilimleri Yüksek Okulu;
- (II) Yüksek Öğretmen Okulu (Ecole Normale Supérieure);
- (III) Gazi Eğitim Enstitüsü: Bu büyük ve yeterli kurum, uzun geleneği, okul sistemi ile yakın ilgisi ve kuvvetli eğitim bölümü ile, muhtemel federasyonun en kuvvetli sütunlarından biri olacaktır.
- (IV) Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu
- (V) Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu
- (VI) Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu.

Bu kurumların herbiri fakültenin bir bölümünü teşkil edecektir. Örneğin, Enstitünün kapısındaki levha "Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yüksek Teknik Öğretmen Okulu" olacaktır.

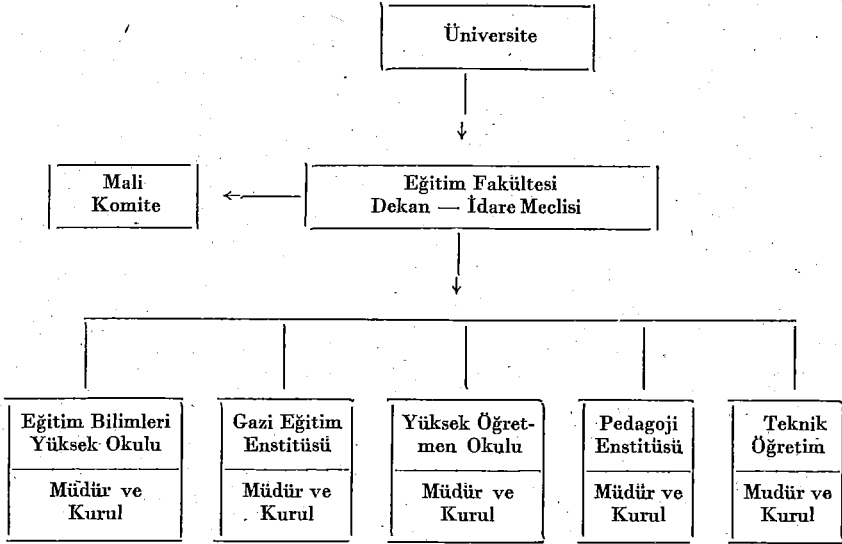
(3) Eğitim Fakültesinin İdaresi:

(I) Herbir kurumun, sorumlu makam tarafından tayin edilen bir müdürü olacaktır. Bir idare kurulu, müdüre müşavirlik edecektir.

(II) Bütün fakülte, üniversitenin tayin ettiği bir fakülte dekanı tarafından yönetilecektir. (Bu dekan fakülte içinde oyla seçilmeyecek fakat üniversite tarafından tayin edilecektir). Eğitim Fakültesi idare kurulu dekana müşavirlik yapacak fakat bu dekan Üniversite Senatosuna karşı sorumlu olacaktır.

(III) Fakülte Dekanı aynı zamanda eğitim bilimleri yüksek okulunun direktörü olursa iyi olacaktır.

Böylece fakültenin kuruluş şeması şöyle gösterilebilir:

(IV) Burada avantajları ile birlikte iki ihtimalden bahsetmek gerekecektir.

PROJE A: — Kurumların mali ve idarî kontrolü üniversiteye geçer. Bu Millî Eğitim Bakanlığının bütün bina ve tesisleri üniversiteye devretmesi anlamına gelir. Bu takdirde Maliye Bakanlığının Üniversiteye verdiği tahsisatı orantılı olarak arttırması gerekecektir.

Bu proje kabul edildiği takdirde ilgili kurumlar üniversiteyle daha iyi kaynaşacak ve bu birleşmeden faydalanacaklardır. Diğer taraftan idare nisbeten karmaşık hal alacak ve ihtimalki üniversitenin yükü artacaktır. A projesine göre fakülte kurulunun, sekiz birleşik kurumun idaresini kontrol edecek mali bir komite tayin etmesi gerekecektir.

PROJE B: — Burada mali ve idarî kontrol ve sorumluluk halen olduğu yerde -Millî Eğitim Bakanlığında- kalacaktır. Üniversite yalnızca eğitim bilimleri yüksek okulunun bütçesinden sorumlu olacaktır.

Hangi yol izlenirse izlensin federal kurumlar akademik yönden eğitim fakültesi kurulu kontrolünde olacaklardır. Bu kurul:

- Müfredat ve programlarını onaylayacak,
- İmtihan şartlarını saptayacak,
- İmtihan mümeyyizleri tayin edecekler (vs.)

Buna ek olarak bu kurul Üniversite senatosuna, üniversite öğretim üyeliğine tayin edilecek profesör v.b. lerin isimlerini verecektir.

Ben, beş altı yıllık bir tetkik devresi sağlaması yönünden B projesini tavsiye edeceğim. Bunun şimdiki durumdan fakültenin tam bir birleşme halinde fonksiyonuna geçişinde rahatlık ve kolaylık sağlayacağına inanıyorum.

(V) Önemli bir sorun eğitim fakültesi kurulunun yapısını ilgilendirmektedir.

Bu kurul için tavsiye aşağıdadır. (sayılar yalnızca örnektir).

Dekan. (Başkan, ex officio)

Üniversite Senatosunca tayin edilen 4 temsilci

Başkan tarafından tayin edilen 3 temsilci

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tayin edilen 4 temsilci

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

Federe kurumlar müdürleri

Eğitim Fakültesi Profesörleri

Öğretmen temsilcilerinden 2 kişi

Federe kurumlar öğretim üyelerinden 4 temsilci

(Yekûn: örneğin 30 kişi)

Notlar:

(a) Millî Eğitim Bakanlığının fakülte siyasetinde hükmedici değilse de fazla söz sahibi olması yerinde olacaktır. Zira bu bakanlık Türkiye halkına karşı millî eğitim sistemini yeterlikle yürütmekle sorumludur.

(b) Başbakanın tayin edeceği temsilciler normal olarak, örneğin, Maliye Bakanlığından bir kişi, Devlet Planlamadan bir kişi olabilir: bu eğitimle ilgili ekonomik planlamayı kolaylaştırır.

(c) Öğretmen temsilcileri ihtimal ki öğretmenler federasyonu tarafından tayin edilecektir. Bu mesleğin saygı değer mensuplarının, öğretmen yetiştirme ve yeni adaylar çekme konusunda gerçek sorumluluk duymaları tabiidir.

(d) Federe kurumların profesörleri ve öğretim üyeleri temsilcileri, öğretmen meclisleri içinden seçilecektir. Zira aslında üniversiteler bilim adamlarından müteşekkil hür cumhuriyetlerdir.

(4) Yüksek Eğitim Bilimleri Okulu

Akademik Örgüt:

(1) Bu öğretim kurumunda, birkaç yıl içinde eğitim bilimlerinin bütünü başlıca bölümleri üzerinde inceleme ve öğretim yapılacaktır; ancak başlangıçta tevazu esastır! Bununla beraber başlangıçta dahi doğru çerçeveyi kurmak ve ilgili konuların öğretmenlerini bölümler veya gruplar halinde tesbit etmek, herbir bölüme profesör olması şart olmayan bir başkan tayin etmek gerekecektir. Başlangıçta bazı kurumlarda tam profesör bulunmayabilir. Bazılarında ise bir kaç profesör bulunabilir.

(II) Federe kurumlar aşağıdaki özel alanlarla ilgilenecektir:

(a) Eğitimin tarihi ve felsefi temelleri (burada türk problemlerine özel bir önem verilecektir; örneğin karşılaştığımız eğitim problemlerine islam geleneklerine ve Türk dilinin etkisi gibi).

(b) Eğitimin sosyal ve Antropolojik temelleri. (Eğitim sosyolojisi, antropolojik incelemeler vb.)

(c) Eğitimin psikolojik temelleri

Eğitimin Psikolojisi

Sosyal Psikoloji

Ergen psikolojisi

Psiko-Analitik incelemeler

Psikometri

İstatistik

(d) Eğitim idaresi ve örgütü

İdarecilik teorisi

Eğitim Maliyesi ve İstatistik

Eğitim Planlaması

Eğitim Ekonomisi

Toplum Kalkınması

(e) Çocuk gelişimi ve özel eğitim

Çocuk gelişimi

Bedenen rahat çocuklar

İntibaksız çocuklar

(f) Öğretim teorisi ve uygulaması

Fen ve Matematik öğretimi

Güzel Sanatların öğretimi (yağlı boya, müzik el işleri vs.)

Dil öğretimi

Sosyal bilgiler öğretimi (coğrafya tarih vs.)

Teknik okullarda öğretim

Yetişkinler eğitimi

Buna ek olarak merkezi kurum öğretmenler için kısa kurslar, toplantılar, akşam dersleri ve yaz kursları vb. ile ilgilenecek bir bölüm kurulmalıdır.

(III) Her kurumun öğretim yanında araştırma ile de orijinal anlamda çalışması gerektiğini söylemek dahi fazladır. Dersler eğitim fakültesi merkez enstitüsü meclisi tarafından öğrenci gruplarının özel ihtiyaçları gözönünde tutularak planlanacak, fakülte meclisi tarafından tasdik edilecektir. Öğretim ise her bir kurumun öğretim kadrosu tarafından yürütülecektir.

(IV) Eğitim bilimleri yüksek okuluna bağlı büyük bir kitaplık ve dokümantasyon merkezi kurulmalıdır.

(V) Eğitim bilimleri yüksek okuluna bir veya daha çok deneme okulu "experimental school" bağlanması düşünülmektedir.

(VI) Kuvvetli ve faal bir göze ve kulağa hitabeden eğitim merkezi kurulmalı ve bu merkez öğretim teorisi ve uygulamaları bölümüne bağlanmalıdır.

(VII) Mümkün olan en kısa zaman içinde araştırma merkezleri kurulmalıdır. Bu merkezler ilgili kurumlara bağlı olacaklarsa da bütçeleri bağımsız olmalıdır. Acilen ihtiyaç duyulan araştırma alanları şöyle sıralanabilir:

- (a) Ekonomi ve eğitim planlaması
- (b) Ankara gibi büyük şehirlere akın eden köylülerin intibakıyla ilgili sosyolojik araştırmalar yapıcı intibaka yardım hususunda okullar ne yapabilir?
- (c) Köylerde toplum kalkınması.

(5) Eğitim Bölgeleri Yüksek Okulu:

Öğrenciler ve kayıt kabul.

(I) Merkez kurumunda devamlı çalışan öğrenci kategorileri şöyle sıralanabilir:

(a) Üniversitenin çeşitli fakültelerinde üç yıl çalışma yaptıktan sonra lise veya öğretmen okullarında öğretmenlik yapmak isteyen genç kız ve erkekler. Bunlara bir yıl devamlı öğretim formasyonu verilecektir. Bu formasyon okulların şartları ve talepleri ile bağıntılı olarak verilecek ve zamanın % 40 ı tecrübeli öğretmenlerin kontrolü altında okullarda uygulamaya hâsredilecektir. Zamanın % 30'u, küçük gruplar halinde bir danışman öğretimin üyesi ile birlikte öğretecekleri konunun (örneğin matematik) teorî ve felsefesini yapacaklardır. Buna ek olarak aşağıdaki konularda kısa kurslar alacaklardır:-

Eğitim felsefesi ve tarihi

Eğitim psikolojisi

Türk eğitim sisteminin yapısı ve fonksiyonu,

"Sosyolojik yönden yorumlanacak"

Ergenlik problemleri

Sağlık eğitimi

Ayrıca bunlardan özel bir konuda tez hazırlamaları istenmelidir. Örneğin:

— Amerikan eğitiminden ne öğrenebiliriz?

— Ergenin duygusal problemleri

— Dinin eğitime etkisi

— Büyük eğitim öncüleri ve bize öğrettikleri

— Bir okul köylülerin refahına nasıl yardım edebilir vb., vb., vb.

(b) Çeşitli alanlarda uzman olmak isteyenler: örneğin,

Eğitim psikologları;

Meslek uzmanları;

İdareciler ve okul müdürleri;

Müfredat uzmanları, vb.;

Herbir grup için özel bir öğretim planı hazırlanmalıdır.

Bunlardan bazıları tek bir bölümde çalışacaklardır.

(Örneğin, planlar yalnızca eğitim idaresi ve örgütü bölümünde çalışacaklardır). Bazı durumlarda ise öğrenim planı çeşitli bölümleri ilgilendirecektir. (örneğin müfredat uzmanları).

(c) Bakanlık Müfettişleri:

Bunlar için altı haftalık veya bir sömestirlik kurslar planlanmalıdır.

(d) Terfi etmek isteyen ya da samimi olarak eğitim araştırmalarına ilgi duyan öğretmenler.

(II) Buna göre derslerin üç ayı seviyede planlanacağı açıktır:

(a) Öğretmen olmak isteyen genç üniversite öğrencileri;

(b) Uzman olmak isteyen öğretmenler. Bunların bir kısmı, "part-time" öğrenci olacaktır.

(c) Araştırma yapanlar. Eğitim Fakültesi öğretim üyelerini bunlar arasından seçecektir. Bunların da çoğu "part-time" öğrenci olacaktır.

III- Giriş Koşulları:

(a) Üniversiteye esasen girmiş olanlar için problem bahis konusu değildir. Burada dikkat edilecek nokta, Türk üniversitelerinin akademik düzenini hayli etkilemiş olan fransızlar, genel bakaloryaya paralel olarak teknik bakalorya ihdas etmişler, böylece teknik okul öğrencilerinin de üniversiteye girmelerine yol açmışlardır. Muhakkak ki bu akıllıca bir tutumdur.

(b) Gazi eğitim ve diğer eğitim enstitüsü mezunları üniversite giriş imtihanlarını geçmiş şartıyla üniversiteye kaydedilmektedir. (Bak: derece ve diploma alanında yapılan tavsiyeler). Öğretmen okullarından mezun olup da giriş imtihanını kazanmaları imkânsız olanlar için bir yıllık yetiştirme kursları açmak gerekebilir.

(c) Durumları uygun olan iş başındaki öğretmenler ve araştırma işinde görevli elemanlar, özel bir sınavdan geçirilmek suretiyle kabul edilebilirler. Eğer bu gruba dahil olan kimseler üniversiteye kabul koşullarının asgarisine sahip iseler, bu takdirde bir derece elde etmek amacıyla (doktora gibi) çalışmalarına başlarlar. Bu koşullara sahip olmayanlara ise eğitim fakültesi tarafından düzenlenen özel bir diploma verilir.

Şurası açıktır ki, yukarıda sıraladığımız teklifler kabul edilirken, akademik alanda ilerlemek isteyen Gazi ve benzeri diğer Eğitim Enstitüsü mezunları ile başarılı ve kalifiye bütün öğretmenlerin bu isteklerini karşılayacak imkânlar da düşünülmelidir.

(6) Derece diploma kademeleri:

(a) Bugün her yerde modern eğilim 3 ya da 4 yıllık üniversite öğretimini ikiye bölmek ve böylece birinci kısım genel, ikinci bölümü ise ilgili uzmanlık alanını kapsayan iki devreye ayırmak merkezindedir.

Örneğin: Amerika'da: Bachelor of art öğrenimi genel bir öğrenimdir. Bunu bir yıllık Master of Art öğrenimi izlemektedir.

Londra'da: Prensip itibarıyla yukardaki fikir aynen kabul edilmektedir.

Cambridge'de: I. bölüm ve II. bölüm (tek konu)

(b) Halen Türk üniversiteleri 4 yıllık fakülte öğrenimini kabullenmiş durumda olup bu öğrenim sonunda lisans seviyesinde bir derece verilmektedir.

Fransa'da Üniversite öğrencisi, öğrenimi sırasında çeşitli sertifikalar alır, üç ya da dört sertifika alan bir öğrenci lisans almaya hak kazanmış olur.

Genel olarak kabul edildiğine göre, öğretmenlik için gerekli etkin bir meslek öğrenimi, bir yıl süren full-time, yoğun bir çalışmayı gerektirmektedir. Bu süreye dört yıllık akademik bir öğrenimi eklemek, öğrencilere lüzumsuz bir ağırlığı yüklemek demek olacaktır. Böylece bu teklif kendi kendini nakzedecek ve lise öğretmen sayısını artırmaya hiçbir şekilde yardımı olmayacaktır.

Fakat: Acaba Türk üniversitelerinin yukarıda açıkladığımız modern eyilimi izlemenin ya da kabullenmesi için herhangi bir sebep var mıdır? Yani üç yıllık bir öğrenim ve aşağı yukarı genel nitelikte üç sertifika. Bunu takiben ya ihtisas alanı ile ilgili (Foto-kimya; atom fiziği; endüstriyel kimya; fermantasyon biyolojisi v.b. gibi), ya da mesleki alanda (mesela eğitim fakültesinde) dördüncü bir sertifika.

Böylece liselerde öğretmenlik yapmak isteyen öğrenciler üç sertifika mesela kimya, fizik ve matematik'ten; bir sertifika da eğitimden alırlar, bundan sonra da lisans almaya hak kazanırlar.

Bu fikrin kabulü yüksek öğretmen okullarının işlerini son derece basitleştirip kolaylaştıracak, pratik ve pedagojik etkenliklerini geliştirmeye yardımcı olacaktır.

(c) Amerika ve İngiltere'deki master derecesi gibi, doktora ve lisans arası yeni bir ara derecenin ihdası ihtimalini düşünmek de yerinde olur.

Almanlar bunu gerçekleştirmek için çalışmalar yapmaktadır. Fransızlar ise: Diplomes de Hautes Etudes; Doctorat d'Université, Doctorat du Troisième Cycle ve Doctorat d'Etat dereceleri vardır.

Böyle bir master derecesi, örneğin çalışkan fakat doktora derecesi standartlarına erişemeyecek durumda olan, eğitim araştırması yapan öğrencilere verilebilir.

(d) Mamafih, buna ek olarak Üniversite tarafından istenen akademik nitelikleri taşıyan kalifiye öğretmenlere verilmek üzere "Özel Diploma" derecesinden de yararlanmak gerekecektir. Bu diplomalar mesleki çalışmaların ikinci bölüm ya da seviyesinde meslek dersleri alan kimselelere verilir.

(e) Öğretmenlik mesleğinde üstün ve olağanüstü başarı gösteren üniversite mezunu olsun olmasın bütün öğretmenlere verilmek üzere, belli ve tanınmış hiyerarşi dereceleri dışında, örneğin "uzman" derecesi gibi özel bir mesleki derecenin ihdası ihtimalleri üzerinde incelemeler yapılması tavsiye edilebilir.

Örneğin bakınız bu projenin Gazi Eğitim Enstitüsü mezunlarına akademik imkân kapılarını ne kadar geniş açtığını birlikte inceliyelim:

Örnek 1. Modern diller bölümünde üç yıl öğrenim görmüş bir kişiyi alalım. Bu öğrenimi görmüş olan bir kimse lise seviyesinde geniş bir kültüre sahip olmuş bulunacağından üniversite giriş imtihanını kolaylıkla kazanabilir. Edebiyat ya da Eğitim Fakültesinde iki yıllık bir öğrenim sonunda da master derecesini alabilir. Üniversiteye bağlı kurumlarda beş yıl öğrenim yapmış olduğundan bu doğru bir yol sayılabilir.

Örnek 2. Gazi Eğitim Enstitüsünün pedagoji bölümünde iki ya da üç yıl öğrenim görmüş bulunan bir kişi, eğitimin bilimleri yüksek okulunda psikoloji, sosyoloji, idare ve örgüt alanlarında öğrenim görmek üzere Eğitim Bilimleri Yüksek Okuluna kaydolunabilir ve bir yıl içinde Üniversite diploması alabilir. İki yıl içinde de (bir tez yazmak şartıyla) mesleki uzmanlık diploması alabilir. O zaman bir eğitim Enstitüsüne öğretmen olarak tayin edilebilir.

(7) Eğitim Fakültesi Öğretim Üyeligi

(a) Eğitim Fakültesindeki çeşitli bölümlerin öğretim üyeleri:

Profesörler

Doçentler

Öğretim görevlileri olacaktır.

(b) Öğretim görevlilerinin tayinleri kendi kurumları tarafından yapılacaktır. İdare kurumu tayin işlerini düzenlemek üzere bir komite tayin edebilir.

(c) Profesör ve doçentlerin tayini üniversiteyi ilgilendiren bir meseledir. Fakülte Kurulu adayların kredilerini incelemek üzere bir komite tayin edebilir ve tavsiyeler Üniversite Senatosuna sunulur.

(d) Prencip olarak bazı profesör ya da doçentlerin Gazi ya da diğer öğretmen yetiştiren kurumlarda görevlerine devam etmesi faydalı olur. Bunların kabiliyet ve bilim yönünden Üniversite standartlarına uymaları tabiidir.

(e) Muhakkak ki başlangıçta doçent ya da profesörlük seviyesinde pek az Türk, üniversitenin arayacağı koşulları taşıyabilecektir. Çünkü Türkiye'de Eğitim Bilimleri çalışmaları ihmal edilmiştir. Bu durumun kısa bir zamanda düzelmesi beklenir.

(8) Dış Yardım

(a) Türkiye'de yüksek derecede kalifiye personel kıtlığı olduğundan 3, 6 ay ya da bir yıl gibi kısa süreli kontratlarla yabancı uzmanlardan yararlanma yoluna gidilebilir. Bunların hizmetlerinden faydalanmak için aşağıdaki prensipleri gözönünde bulundurmak yerinde olacaktır:

(I) Hiçbir yabancımanın idari bir sorumluluğu olmamalıdır. Bunlar sadece danışmanlık ya da öğretmenlik yapmalıdırlar.

(II) Mümkün olan en kısa bir süre içinde bunların yerini Türkler almalıdır.

(III) Başlangıç devresinden sonra, yabancılar sadece "misafir profesör" olarak hizmet görmelidir.

(IV) Kendi memleketinde önde gelen kurumlardan birinde birinci sınıf bir profesör olmayan hiçbir yabancı davet edilmemelidir.

(b) Eğitim bilimleri alanında yabancıların yapacağı yardım sınırlı bir yardım olabilir. Önce dil güclüğü vardır. İkinci olarak eğitim bilimleri, tıp ya da kimya gibi daha ziyade kozmopolit ve tabiat üstü olan bilimlerden kültürle daha çok yakından ilişkisi olan bilimlerdir. Örneğin, bir yabancıdan eğitim felsefesini öğretmesi istendiğinde kendisi muhtemelen Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da ele alınan katagorilerden yani (Esensializm), pragmatizm, progresivizm, naturalizm vb.) den bahsedecektir. Fakat burada ihtiyaç duyulan, öğretim metotları ve eğitim amaçları ile bağlantılı olarak Türk dilinin Türk düşüncesine etkisini derin bir şekilde analiz edebilme yeteneğine sahip kişilerdir. Bir tarihçi Türk sosyal tarihi ışığında Türk eğitiminin evrimini inceleyeceği yerde Komenyüs, Lock ve pestalozi'den bahsedilebilir. Kendi özel yeteneklerini Türkiye'nin eğitim problemlerinin incelenmesinde kullanmağa istekli üstün yetenekli felsefe ve tarih mezunları bu alanda değerli bir kaynak teşkil edebilir.

(c) Bununla beraber, araştırma metotlarının üniversal bir değeri vardır. Bunun için de bu alanda iyi seçilen yabancı uzmanlardan yararlanılabilir. Genel olarak bunların tek bir memleketten çok, çeşitli memleketlerden davet edilmesini tavsiye ederim. Amaç, herhangi bir memle-

ketin çalışmalarını adapte etmek değil fakat modern Türkiye'nin ihtiyaç ve gelenekleri ile ahenkli olarak Türk eğitimini geliştirmektedir. Eğitim her yerde hızla geliştiği ve değiştiği için ve yüksek seviyede kaliteli personel her yerde arandığı için gerekli vasıfta insan bulmak kolay olmayacaktır. Bununla beraber teşebbüste bulunulmalıdır.

(d) Uzman aranırken Belçika, İsviçre ve İskandinav memleketleri gibi küçük Batı Avrupa memleketleri unutulmamalıdır. Bunların hepsi özellikle öğretim teori ve uygulamalarında harikulade çalışmalar yapmışlardır. Kuzey Amerika psikoloji, sosyal psikoloji ve sosyoloji alanında eleman çağırmak için iyi bir yerdir.*

(9) Düşünceler

Bir kaç noktaya daha dokunmak faydalı olabilir:

(a) Bu raporda Türkiye'de öğretmen yetiştirme problemini bir bütün olarak ele almış değilim. Bu ilk, orta öğrenim ve öğretmen okulları arasındaki münasebetlerin ve bir okuldan diğer okula geçiş koşullarını; öğretmen okulları ile eğitim enstitüleri arasındaki münasebetleri; fakir ailelerin üstün zekâlı çocuklarına yapılacak maddî yardım vb. gibi hususları içine alan bütün bir eğitim sisteminin incelenmesini gerektirir. Ben burada yalnızca Ankara'da bir Eğitim Fakültesi kurulması meselesi üzerinde durdum.

(b) Bu raporda yapılan tavsiyelere göre Ankara bölgesindeki iki eğitim enstitüsünün Fakülteye federe olması söz konusudur. Zamanla İzmir ve İstanbul'daki Eğitim Enstitüleri de oradaki üniversitelere federe olacaklardır. Bu, memleketin diğer kısımlarındaki dört beş eğitim enstitüsünü kendi başlarına bırakacaktır. Bunların da durumlarının ele alınması gerekir.

(c) Bu raporda yapılan tekliflere göre, Eğitim Bilimleri Yüksek Okulu, Gazi Eğitim Enstitüsü ve diğer kurumlardaki öğretim üyeleri Fakültenin çeşitli kurumlarında öğretmenlik yapabilmelidirler. Keza, uygun görülen yerlerde bir kısım öğrenciler, örneğin enstitülerde, Eğitim Bilimleri Yüksek Okulunda derslere devam etmek hususunda serbest bırakılmalıdır.

(d) Raporumda sayı ile ilgili problemler ve çeşitli kurumlardaki öğrenci durum ve sayıları ile ilgilenmedim. Bunların önümüzdeki on beş yıl içinde Türkiye'nin ihtiyaç duyacağı öğretmen sayısı ile bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Ayrıca, bu ekonominin gelişme ölçüsüne ve yetişmiş insan gücüne duyulan ihtiyaç sonuçlarına da bağlı olacaktır.

(e) Teklifler akademik ve meslekî özellikler yönünden dereceli bir kademe alacaklardır. Öğretmenleri ve diğer elemanları bu kademelerden faydalandırmak için, bunların yapacakları öğrenim sonunda maaşlarının artmasını sağlayarak teşvik ve ikna edilmeleri gerekecektir. Bu yüzden maaş bakımında bazı değişmeler yapılması lüzumu hasıl olacaktır.

(f) Yüksek kaliteli öğrencilerin Fakültece seçilip alınması önemlidir. Bunun için yarışma sınavı yaparak belirli sayıda burs verilmesi tedbirleri düşünülebilir.

* Yazının ana metninde Profesör Lauwerys'ın Birleşik Amerika'dan toplumbilim uzmanı getirilmemesini salık vermiş olmasına karşılık burada söz konusu alanı o ülkeden uzman getirebilecek alanlar arasında saymasındaki çelişki dikkatli okuyucuların gözünden kaçmamış olsa gerektir. Profesörün yaklaşık aynı günlerde birbirine taban tabana aykırı iki görüşü birden savunması için bir neden yoktur. Millî Eğitim Bakanlığı belgelerinde yazanağın İngilizce aslı bulunabilseydi, bu çelişkinin çeviriden kaynaklanan bir yanlış anlama sonucu olup olmadığını kolaylıkla ortaya koyabilirdik. (C.M.)

(g) Sonuç olarak fakültenin ve özellikle Eğitim Bilimleri Yüksek Okulunun gelişme sırasına bu raporda yer vermiş değilim. Başlangıçta öğretmen yetiştirme programına büyük ölçüde çaba gösterilmesi gerektiği açıktır; eleman temini işi bu program içinde yer almalıdır. İhtimal ki liselerde üstün yetenekli öğretmenler bu iş için seçilebilir. Halen Üniversiteerde eğitim teorisi psikoloji vb. dersleri verenler şimdi buldukları fakültelerden eğitim fakültesine transfer edilebilirler.

(10) Sonuç

Bu rapor, Ankara Üniversitesinin bir kısmı olarak kurulacak Eğitim Fakültesinin fonksiyon, gelişme ve yapısına ait sınırlı bir özettir. Bu geliştirilebilir. Bu tekliflerin ilgililerce olduğu gibi kabul edileceğine inanıyorum. Çünkü esasen bu teklifler onların fikir ve tavsiyelerine dayanmaktadır. Fakat elbette bu tavsiyelerin tenkit edilmesi, düzeltilmesi, değişmesi gerekecektir. Benim amacım sadece, bu konuda halen devam etmekte olan tartışmalara birşeyler katmaktır. Tartışmalar sırasında Türk meslekdaşlarının tekrar tekrar eğitime olan bağlılık ve inançlarını dile getirdiklerini duydum. Onlar da benim gibi memleketin sosyal ve maddi problemlerini yapıcı anlamda ele alınması için eğitimi en iyi en güvenilir bir araç olarak görmekteydiler. Eğitim bir-milletin hudutsuz insangücü kaynaklarını harekete geçirmek ve yetiştirmek için iyi bir araçtır. Demokratik bir toplumda eğitim sisteminin iki fonksiyonu vardır. Bir taraftan memleketin ekonomik ihtiyaçlarını araştırmak; diğer taraftan halkın adalet, şeref ve sulh konusundaki heyecanlarını karşılamak ve aynı zamanda bireylere kendi kendilerini dile getirmede ve kişisel özgürlüklerini sağlama konusunda mücadele etmesi gerekir. Bu görevleri yerine getirebilmek için eğitim sisteminin özellikle para kaynakları ve personelin sınırlı olduğu durumlarda maharet ve uzağı görüşün uzun vadeli olarak planlanması gerekir. Ankara Üniversitesinde kurulacak bir Eğitim Fakültesi Türk eğitiminin gelişmesine yalnızca iyi öğretmen, idareci ve eğitim uzmanı yetiştirmek suretiyle değil, fakat aynı zamanda akıllı bir eğitim politikasının gelişmesine yardım ederek de hizmet edecektir. Bu hizmeti başka memleketlerde (örneğin yüksek gelirli memleketlerde) yapılanları taklit ederek değil fakat modern Türkiyenin ihtiyaçlarına uyacak yolda; Türkiye'deki uygulamaları inceleyerek, adapte ederek ve geliştirerek yürütecektir. Böylece millî fakat aynı zamanda üniversal eğitim geleneklerinin şekillenmesine de yardım etmiş olacaktır. Bu gelenekler, Türk toprağının millî gelenekleri olup dışarıya yönelmiş, insanî gelenekler olacaktır.

Vatanseverliğin sonucu kimliğini korkutma korkusuna kapılmaksızın başkalarından öğrenmeye muktedir olacak kadar kendine güven duymaktır.